

**Bio en de wet
Dierlijke productie**

Colofon

Eindredactie: Tom Wouters

Auteurs: Esmeralda Borgo, Elke Denys, Annick Cnudde

Vormgeving: Tom Wouters

V.U. Alexander Claeys, Regine Beerplein E305, 2018 Antwerpen

Deze brochure is een uitgave van BioForum vzw. Ze kwam tot stand met de steun van het Departement Landbouw en Visserij van het Vlaams Ministerie van Landbouw en Visserij. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van BioForum vzw geheel of gedeeltelijk en op enigerlei wijze, in schriftelijke vorm, digitaal of in welke andere vorm dan ook worden verveelvoudigd, verspreid, overgenomen of opgeslagen op datadragers.

Woord vooraf

Je mag de term 'Biologisch' niet zomaar gebruiken. Deze term is voor heel wat productgroepen juridisch beschermd en gecontroleerd. Hetzelfde geldt voor afleidingen of verkleinwoorden zoals 'bio' of 'eco', e.a.

Dat betekent ook dat deze biologische producten wettelijk aan een aantal regels moeten voldoen, net als de bedrijven die ze produceren of verhandelen. Deze regelgeving bestaat uit zowel uit een Europees als een Vlaams luik. Om de regels goed te begrijpen, moet je de verschillende juridische documenten samen doornemen.

Deze publicatie is een samenvatting van een aantal belangrijke elementen uit deze juridische documenten die voor jou van belang kunnen zijn. Zo heb je het als Vlaamse biologische ondernemer makkelijker om een overzicht te krijgen over het hele wettelijke kader.

Uiteraard betekent dit niet dat je deze publicatie kan gebruiken ter vervanging van de wetteksten. **Raadpleeg bij de minste twijfel de officiële wetgeving.** Je vindt de oorspronkelijke wetteksten terug op <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=157>. Doorklikken brengt je naar het juiste document.

BioForum biedt deze publicatie enkel in elektronische vorm aan. 'Bio en de wet' is immers een dynamische publicatie, die bij wetgevingswijzigingen telkens wordt aangepast. Door deze publicatie elektronisch ter beschikking te stellen, kan BioForum gemakkelijker inspelen op deze ontwikkelingen en snel de nodige aanpassingen doen.

Wijzigingen naar aanleiding van de nieuwe Europese regels die ingaan op 1 januari 2022, zijn voor zover ze bekend zijn, verwerkt in deze publicatie. Niet alle secundaire wetgeving en Vlaamse wetgeving is echter reeds gepubliceerd, dus deze publicatie is zeker niet definitief. Van zodra bijkomende wetgeving publiek gemaakt wordt, zal die opgenomen worden.

Bepalingen die inhoudelijk wijzigen vanaf 1/1/2022 en die een mogelijke impact kunnen hebben op je bedrijfsvoering zijn gemarkeerd in rood en zijn aangeduid met volgend symbool in de titel:

In eerste instantie hebben we enkel de activiteiten opgenomen die vandaag relevant zijn in Vlaanderen. De biologische wetgeving bevat ook regels voor bijvoorbeeld biologische aquacultuur, de productie van biologisch zeewier, het houden van biologische bijen enzovoort. Deze activiteiten bestaan vandaag nog niet in Vlaanderen. Zodra daar behoefte aan blijkt, zal BioForum deze publicatie verder aanvullen.

Je vindt 'Bio en de Wet' gratis terug op onze website, www.bioforum.be.

Bio: herkenbaar en gecontroleerd

De biologische productie biedt een allesomvattend en geïntegreerd systeem om aan landbouw te doen en levensmiddelen te produceren.

Het is een duurzame methode die de beste praktijken op milieu- en klimaatvlak combineert met een hoge biodiversiteit. Bio wil op een verantwoorde manier gebruik maken van energie en natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht.

Daarnaast hanteert de biologische productie hoge normen voor dierenwelzijn en houdt ze rekening met de specifieke noden van elke diersoort. Gezondheid van plant, dier en mens staan voorop.

Biologische productie speelt zoveel mogelijk in op de natuurlijke kringloop. Een biologische boer probeert zoveel mogelijk de kringloop te sluiten door organische meststof te gebruiken, bij voorkeur van het eigen bedrijf. Een gevolg van deze kringloopgedachte is dat biologische landbouw een grondgebonden productie is.

Gewassen moeten liefst gevoed worden via het ecosysteem van de bodem en niet door toevoeging van oplosbare meststoffen aan de bodem. Externe productiemiddelen worden geminimaliseerd. Het is in bio niet toegelaten om minerale, gemakkelijk oplosbare stikstofmeststoffen te gebruiken.

De instandhouding van de gezondheid van planten is voornamelijk gebaseerd op preventieve maatregelen, door te kiezen voor gewassen die resistent zijn tegen plagen en ziekten, een passende vruchtwisseling, en mechanische en fysieke methoden. Het gebruik van chemisch-synthetische producten, zowel in de landbouwproductie als in de verwerking, wordt zeer sterk beperkt in bio.

Het gebruik van ggo's en ioniserende straling is verboden in de biologische productie.

Bio: wettelijk beschermde term ⚠

Het gebruik van de termen 'bio', 'biologisch', 'eco', e.a. is wettelijk beschermd voor een aantal producten. Dit betekent dat je aan een aantal wettelijke voorwaarden moet voldoen vooraleer je producten met deze verwijzingen op de markt mag brengen of in je bedrijfsnaam mag gebruiken. Deze bedrijven staan onder biologische controle van een erkend controleorgaan, die een certificaat aflevert. Dit certificaat is de garantie en dus ook de bescherming voor elk bedrijf, maar eveneens voor de consument. Bio wordt over de hele keten gecontroleerd.

De wettelijke bescherming van de term 'bio' geldt niet voor alle mogelijke producten. De Europese biowetgeving is van toepassing op de volgende producten van de landbouw, met inbegrip van de aquacultuur en de bijenteelt:

- levende en onverwerkte landbouwproducten, met inbegrip van zaden en ander plantaardig teeltmateriaal
- verwerkte landbouwproducten voor gebruik als levensmiddel
- diervoeders

Het toepassingsgebied van de verordening wordt uitgebreid met een aantal producten die nauw verband houden met landbouw en opgenomen zijn in bijlage I van de Europese bioverordening, zoals o.a. zout.

Producten van jacht en visserij op in het wild levende dieren worden niet als biologische producten beschouwd.

Europees zijn er voor de dierlijke productie regels ontwikkeld voor runderen, paardachtigen, varkens, schapen, geiten, pluimvee, bijen, konijnen en hertachtigen. In Vlaanderen is dit verder aangevuld met enkele diersoorten, namelijk struisvogels, kwartels en slakken.

Ook voor zeewier en aquacultuur zijn regels opgenomen in de Europese regelgeving. Deze specifieke regels zijn nog niet opgenomen in deze publicatie. Zodra er interesse blijkt op de Vlaamse markt zal BioForum deze publicatie verder aanvullen. Intussen verwijzen we je door naar de wetgeving zelf, die je terugvindt via <https://lv.vlaanderen.be/nl/bio/wetgeving-biologische-productie>

Etikettering en herkenbaarheid

De biologische wetgeving zorgt er ook voor dat de consument beschermd wordt. Als die een product koopt waarop een verwijzing gemaakt wordt naar 'bio', 'biologisch' of 'eco' garandeert deze wetgeving dat dat ook echt zo is. Een verwijzing naar bio kan dan ook alleen als er een certificaat voor dat product is afgeleverd. Zo'n certificaat krijg je pas als een controleorgaan nagekeken heeft of alle schakels van het productieproces de biologische teelt- en verwerkingswijze hebben gevolgd.

Om de herkenbaarheid te verhogen, heeft Europa een EU-logo, dat verplicht is op alle voorverpakte biologische levensmiddelen die in de EU worden geproduceerd. Voor niet-voorverpakte producten en producten die in de EU worden ingevoerd, is het gebruik van dit logo vrijwillig.

Colofon	2
Woord vooraf	3
Bio: herkenbaar en gecontroleerd	4
Bio: wettelijk beschermde term ▲	4
Etikettering en herkenbaarheid	5
1. Inleiding	8
2. Omschakeling	9
2.1 - Startdatum van de omschakelingsperiode ▲	9
2.2 - Gelijktijdige omschakeling van dieren, uitloop en percelen voor voederproductie	9
2.3 - Periode van de omschakeling van het gras- en akkerland.....	9
2.3.1 - <i>In aanmerking nemen van een voorafgaande periode als omschakelingsperiode</i>	10
2.3.2 - <i>Verlenging van de omschakeling</i>	10
2.4 - Weidegronden en openluchtruimten voor niet-herbivoren ▲	10
2.5 - Omschakeling van de dieren	10
2.5.1 - <i>Omschakeling gelijktijdig voor het gehele bedrijf</i>	10
2.5.2 - <i>Omschakelingsperiode bij aankoop van niet-biologische dieren</i> ▲	11
2.5.3 - <i>Gefaseerde omschakeling voor melkvee</i>	11
2.5.4 - <i>Gefaseerde omschakeling voor geiten en schapen</i>	13
2.5.5 - <i>Gefaseerde omschakeling voor varkens</i> ▲	13
3. Biologische en niet-biologische productie op hetzelfde bedrijf	14
3.1 - Uitzonderingen op dit verbod.....	14
3.2 - Gangbare dieren van een andere soort	14
3.2.1 - <i>Voorwaarde</i>	14
3.2.2 - <i>Begrazen van biopercelen door gangbare dieren</i>	14
3.3 - Scheiding binnen een bedrijf die zowel biologische als gangbare dieren produceert	14
3.4 - Scheiding bij opslag	15
3.5 - Opslag van in de biologische landbouw verboden stoffen	15
4. Herkomst en aankoop dieren	16
4.1 - Biologische oorsprong	16
4.2 - Selectie van rassen	16
4.3 - Uitzonderlijke aankoop van gangbare dieren ▲	16
5. Voeders	19
5.1 - Algemeen ▲	19
5.2 - Eigen voeders en regionaliteit ▲	19
5.3 - Omschakelingsvoeders ▲	20
5.4 - Aangekochte voeders ▲	20
5.5 - Uitzonderlijk gebruik van gangbare voeders	22
5.5.1 - <i>Gangbare eiwitten voor jong pluimvee en biggen</i> ▲	22
5.5.2 - <i>Tijdelijke specifieke afwijkingen</i>	22
5.6 - Toevoegingsmiddelen	22
5.7 - Minerale voedermiddelen.....	22
5.8 - Andere voedermiddelen.....	22
7. Huisvesting, uitlopen en weidegang	24
7.1 - Bezettingsgraad in binnen- en buitenruimtes ▲	24
7.2 - Specifieke voorschriften voor zoogdieren.....	28
7.2.1 - <i>Herbivoren</i> ▲	28
7.2.2 - <i>Varkens</i> ▲	31
7.3 - Specifieke voorschriften voor pluimvee ▲	32
7.3.1 - <i>Stallen</i> ▲	32

7.3.2 - Uitlopen 	34
7.4 - Specifieke voorschriften voor slakken 	35
7.5 - Reiniging van gebouwen en materiaal 	36
8. Gezondheid van de dieren	37
8.1 - Ziektepreventie 	37
8.2 - Diergeneeskundige behandelingen	37
8.3 - Beperkingen als gevolg van diergeneeskundige behandelingen 	37
9. Voortplanting van de dieren	39
10. Ingrepen bij dieren	40
11. Slachtleeftijd of traaggroeiend ras (pluimvee) 	41
12. Bereiding of thuisverkoop op het landbouwbedrijf	42
13. Etikettering	43
13.1 - Verwijzing naar 'bio' in de verkoopbenaming	43
13.2 - Gebruik Europees logo 	43
14. Transport	44
14.1 - Algemeen	44
14.2 - Transport van dieren	44
15. Controle en certificering, sancties en mogelijke gevolgen	45
15.1 - Kennisgeving 	45
15.2 - Beschrijving van je bedrijf en activiteiten 	45
15.3 - Controle en certificering	46
15.4 - Jaarlijkse aangifte percelen via verzamelaanvraag 	47
15.5 - Activiteiten uitbesteden aan derden 	47
15.5.1 - Mogelijke controleregelingen met slachthuis	48
15.5.2 - Mogelijke controleregelingen met slager	49
15.6 - Onregelmatigheden en sancties 	49
15.7 - Maatregelen bij vermoedelijke inbreuken en onregelmatigheden	50
15.8 - Mogelijke impact van bepaalde sancties op subsidies	50
15.8.1 - Biohectaresteen	50
15.8.2 - Subsidie voor de controlekosten bio	50
15.9 - Beroepsmogelijkheden 	51
BIJLAGEN	52
Tabel 12: Toevoegingsmiddelen	52
Tabel 13: Minerale voedermiddelen	55
Tabel 14: Andere voedermiddelen	56
Schema gefaseerde omschakeling: melk	58
Schema gefaseerde omschakeling: melk en dieren	60

1. Inleiding

Biologische dierlijke productie is aan de locatie aangepast en in principe grondgebonden. De kringloopgedachte staat centraal, daarom gaat de voorkeur naar het gemengde bedrijf waar zowel dierlijke als plantaardige productie toegepast wordt. Biologische dieren eten biologisch voer en andere natuurlijke stoffen van niet-agrarische oorsprong.

Een biologische veeteler houdt maximaal rekening met de soortspecifieke behoeften en dierenwelzijn staat hoog aangeschreven. Door beweging en toegang tot uitloop in de open lucht versterkt het immuunsysteem en de natuurlijke weerstand tegen ziekten. De veeteler houdt daar ook rekening mee bij de keuze van de rassen. De dieren moeten zich goed aan de lokale omstandigheden kunnen aanpassen en resistent zijn tegen ziekten en gezondheidsproblemen.

2. Omschakeling

Vooraleer je producten als biologisch in de handel mag brengen, moet je zowel grond als dieren omschakelen van gangbaar naar biologisch. Daarvoor geldt een minimale periode waarin je de wettelijke regels van de biologische productie toepast en je onder controle staat, maar je de producten nog niet als biologisch mag verkopen. Dit is de omschakelingsperiode.

De omschakeling kan in één keer voor het hele bedrijf gebeuren, maar dat hoeft niet. Onder bepaalde voorwaarden kan het in stappen gebeuren of kan je het bedrijf gedeeltelijk omschakelen. De producten die nog niet biologisch zijn, hou je gescheiden van de biologische producten. Om die scheiding te kunnen aantonen, hou je ook een register bij. Je leest hierover meer in hoofdstuk 3.

2.1 - Startdatum van de omschakelingsperiode ▲

De omschakelingsperiode gaat in zodra je je activiteit en percelen hebt gemeld aan het **Departement Landbouw en Visserij** en je je bedrijf aan het controlesysteem hebt onderworpen, m.a.w. een contract met een controleorgaan hebt ondertekend.

Het aanmelden van percelen moet gebeuren via de verzamelaanvraag. Wanneer je nog niet geïdentificeerd bent als landbouwer bij het Departement Landbouw en Visserij, dien je dit alsnog te doen door een landbouwnummer aan te vragen. De omschakelingsperiode gaat ten vroegste in als je melding volledig is en wanneer je percelen zijn aangegeven via de verzamelaanvraag.

Een contract kan je opvragen bij het controleorgaan van je keuze. In Vlaanderen heb je de keuze tussen drie controleorganen:

- BE-BIO-01 Certisys
- BE-BIO-02 TÜV NORD Integra
- BE-BIO-03 Inscert Partner

Voor meer informatie over deze controleorganen en hun tarieven verwijzen we graag door naar de controleorganen zelf.

2.2 - Gelijktijdige omschakeling van dieren, uitloop en percelen voor voederproductie

Als je het volledige bedrijf in één keer wil omschakelen, bedraagt de omschakelingsperiode 24 maanden voor zowel de dieren en de uitloop, als de percelen voor de voederwinning. Hierbij mogen de nog aanwezige (gangbare) voedervoorraden opgebruikt worden (als die niet buitensporig groot zijn) en mag ook al het voeder dat tijdens deze 24 maanden op het bedrijf wordt geproduceerd, aan de dieren worden gegeven. Dit is een aantrekkelijk systeem voor bedrijven die zelf een aanzienlijk deel van hun voeder kunnen produceren.

2.3 - Periode van de omschakeling van het gras- en akkerland

De duur van de omschakelperiode is afhankelijk van het type gewas. Tijdens de omschakelperiode moet je alle wettelijke regels toepassen. Voor de plantaardige productie verwijzen we hiervoor verder naar het desbetreffende onderdeel van deze publicatie.

Type gewas	Omschakelperiode
Éénjarige gewassen	2 jaar voor de zaai
Grasland en blijvende voedergewassen	2 jaar voor het gebruik als biologisch diervoeder
Andere blijvende gewassen	3 jaar voor de oogst

Tabel 1: duur van de omschakelperiode

Gras en voedergewassen geoogst na 12 maand mogen gebruikt of verkocht worden als 'omschakelingsproduct' op voorwaarde dat ze slechts één ingrediënt bevatten.

Voorwaarde	Toegelaten referentie
Product geoogst minder dan 12 maanden na het begin van de omschakeling	Geen
Product geoogst na 12 maanden na het begin van de omschakeling en voor het einde van de omschakelperiode	'omschakelingsproduct'
Éénjarige gewassen: de gewassen werden ten minste 2 jaar na het begin van de omschakeling gezaaid	'biologisch product'
Grasland en blijvende voedergewassen: oogst ten minste 2 jaar na het begin van de omschakeling	'biologisch product'

Tabel 2: toegelaten referenties op het product

2.3.1 - In aanmerking nemen van een voorafgaande periode als omschakelingsperiode

In uitzonderlijke gevallen kan je, onder strikte voorwaarden, een aanvraag indienen om de periode voorafgaand aan de kennisgeving met terugwerkende kracht te laten erkennen als onderdeel van de omschakelperiode van de percelen. Voor de plantaardige productie verwijzen we hiervoor verder naar het desbetreffende onderdeel van deze publicatie.

2.3.2 - Verlenging van de omschakeling

Het Departement Landbouw en Visserij kan beslissen om de omschakelperiode te verlengen als de grond verontreinigd is met producten die niet toegestaan zijn in de biologische landbouw.

Dit gebeurt hetzij na advies van je controleorgaan, hetzij na vaststelling door het Departement Landbouw en Visserij zelf. Je wordt er schriftelijk van op de hoogte gebracht.

Als je zelf vaststelt dat een perceel verontreinigd is, dien je je controleorgaan hierover te informeren.

2.4 - Weidegronden en openluchtruimten voor niet-herbivoren ⚠

De omschakeling van weidegronden en openluchtruimten (uitlopen) voor niet-herbivoren zoals pluimvee en varkens, duurt **één jaar**.

Ook de omschakelingsperiode van de buitenparken van slakken kan beperkt worden tot twaalf maanden als de grond gedurende het voorbije jaar niet behandeld is met producten die niet voor gebruik in de biologische productie zijn toegestaan.

2.5 - Omschakeling van de dieren

2.5.1 - Omschakeling gelijktijdig voor het gehele bedrijf

Als de omschakeling voor het hele bedrijf gelijktijdig plaats vindt, dan is de totale gecombineerde omschakelingsperiode 24 maanden voor alle gronden en dieren die al op het bedrijf aanwezig waren. De dieren worden dan voornamelijk gevoederd met producten die afkomstig zijn van de productie-eenheid.

2.5.2 - Omschakelingsperiode bij aankoop van niet-biologische dieren ▲

Een biologische veehouderij kan in beperkte mate gangbare dieren binnen brengen. Onder punt 4.3 is weergegeven onder welke voorwaarden dit kan. In de tabel hierna is de omschakelingsperiode per diersoort weergegeven.

Diersoort en voorwaarden tot aankoop	Omschakelingsperiode
Runderen, paard- en hertachtigen	Vlees: 12 maanden (en ten minste $\frac{3}{4}$ van de levensduur); melk: 6 maanden
Varkens	6 maanden
Schape en geiten	6 maanden
Pluimvee	6 weken voor eierproductie/ 10 weken voor vleesproductie
Struisvogels	8 maanden
Konijnen	3 maanden
Kwartels	5 weken
Pekingenden	7 weken

Tabel 3: omschakelingsperiode per diersoort

2.5.3 - Gefaseerde omschakeling voor melkvee

Met gefaseerde omschakeling naar een biologische melkveehouderij bedoelen we dat de landbouwer start met de omschakeling van de voederproductie en ten vroegste 12 maanden later start met de omschakeling van het melkvee. Rekening houdend met het weidebeheer en de perceelsaangifte lijkt een gunstig moment te zijn vanaf 1 april - 1 mei. Als je voldoet aan bepaalde voorwaarden inzake het voeder, kan je de melk van de dieren die al aanwezig waren op het bedrijf na een omschakelingstermijn van 6 maanden als biologische melk op de markt brengen. De dieren zelf zijn op dat moment nog niet omgeschakeld en doorlopen een aparte omschakelingstermijn.

Wat zijn de voorwaarden voor het veevoeder?

Gefaseerde omschakeling van melkvee is mogelijk als je tenminste een jaar vóór de start van de omschakeling van de dierlijke productie bent gestart met de omschakeling van de voederproductie.

Zodra de voederproductie haar eerste jaar van omschakeling doorlopen heeft, kan je starten met de omschakeling van de dieren.

Vanaf de start van de omschakeling van de dieren mag je het voederrantsoen als volgt invullen:

- maximaal 100% omschakelingsvoeder van het eigen bedrijf (oogst uit tweede omschakelingsjaar, als dat er al zou zijn) en maximaal 30% indien niet afkomstig van het eigen bedrijf);
- maximaal 20%: begrazing of oogst van blijvend grasland, van blijvende voedergewassen of van eiwithoudende gewassen die tijdens het eerste omschakelingsjaar (van de plantaardige productie) zijn ingezaaid en op voorwaarde dat deze percelen van het eigen bedrijf zijn en tijdens de laatste vijf jaar geen deel hebben uitgemaakt van een biologische productie-eenheid van dat bedrijf. Wanneer gebruik wordt gemaakt van zowel omschakelingsdiervoeders als diervoeders afkomstig van percelen die zich in het eerste omschakelingsjaar bevinden, mag het totale percentage van die diervoeders samen niet

hoger zijn dan respectievelijk 100% (in geval van eigen voeders) of 25% (in geval omschakelingsvoeder wordt aangekocht).

- biologisch voeder.

Je mag geen gangbaar voeder gebruiken, ook geen eigen overschotten. Tevens mag je geen voeder van het eerste jaar in omschakeling geven, met uitzondering van maximaal 20% begrazing of oogst van blijvende voedergewassen of eiwithoudende gewassen die tijdens het eerste omschakelingsjaar (van de plantaardige productie) zijn ingezaaid. Zo kan bijvoorbeeld geen maïs gevoederd worden dat geoogst werd in het eerste omschakelingsjaar.

Rekening houdend met de weidegang en de perceelsaangifte, is 1 april of 1 mei een gunstig moment om te starten met de omschakeling van de dieren. De omschakeling mag echter op ieder moment starten. De omschakeling van de dierlijke productie kan wel ten vroegste starten 12 maanden na de start van de omschakeling van de voederproductie.

Wat met de omschakelingstermijn van de dieren zelf?

Een kalf dat tijdens de omschakelingstermijn van 6 maanden is geboren, is op dat moment nog geen biologisch kalf. Dit kalf zal pas biologisch zijn vanaf de leeftijd van 12 maanden. Een kalf dat geboren is na de omschakelingstermijn van 6 maanden is wel onmiddellijk van bij de geboorte een biologisch kalf.

In de bijlage achteraan vind je een aantal schematische voorstellingen van hoe de omschakelingstermijn concreet in elkaar zit. Per schema vind je ook de informatie.

Verkoop van dieren tijdens de omschakelperiode

Als je een dier verkoopt vooraleer de omschakelperiode is afgelopen aan een andere biologische boer, dan zal dat dier zijn eigen omschakelingstermijn hebben.

Een vaars die nog niet geworpen heeft, die je in je bedrijf introduceert, en die in omschakeling is, die reeds gedekt was en na de introductie kalft, zal een omschakelingstermijn van in totaal 6 maanden moeten doorlopen hebben vooraleer zij biomelk zal produceren. Hiervoor mag je de omschakelingstijd van het bedrijf waarvan de vaars afkomstig is optellen bij de resterende tijd op het bedrijf waar ze naartoe werd gebracht. Je moet de melk gescheiden houden ofwel gedurende die zes maanden aan het kalf geven. De vaars zelf zal een omschakelingstermijn moeten doorlopen die driekwart van haar leven op een biologisch bedrijf inhoudt.

2.5.4 - Gefaseerde omschakeling voor geiten en schapen

Voor geiten en schapen bedraagt de omschakeltermijn 6 maanden, op voorwaarde dat minstens één jaar vóór de start van de omschakeling van de dierlijke productie gestart werd met de omschakeling van de plantaardige voederproductie. Pas als de plantaardige voederproductie haar eerste jaar van omschakeling doorlopen heeft, kan worden gestart met de omschakeling van de dierlijke productie.

De schapen en geiten die op het bedrijf aanwezig zijn op het moment dat de omschakeling van de dierlijke productie start, worden biologisch na 6 maanden. De lammeren geboren na 6 maanden na de start van de omschakeling van de dierlijke productie zijn biologische lammeren. De lammeren die geboren worden uit de schapen en geiten tijdens de 6 maanden van omschakeling worden biologisch na het doorlopen van een eigen omschakeltermijn van 6 maanden. De voorwaarden voor het voeder zijn gelijk aan die van melkvee, zoals hierboven beschreven.

2.5.5 - Gefaseerde omschakeling voor varkens ▲

De zeugen en varkens die op het bedrijf aanwezig zijn op het moment dat de omschakeling van de dierlijke productie start, worden biologisch na een omschakelingstermijn van 6 maanden. De biggen geboren na 6 maanden na de start van de omschakeling van de dierlijke productie zijn biologische biggen.

De biggen die geboren worden uit de zeugen tijdens de 6 maanden van omschakeling worden biologisch na het doorlopen van een eigen omschakeltermijn van 6 maanden.

De omschakelingsregels voor de uitloop van varkens voorzien in een gereduceerde periode van **1 jaar** voor weilanden en openluchtruimtes.

Alle varkenshouders die starten met de biologische productie moeten die omschakelingstermijn voor de uitloop respecteren, ongeacht het soort ondergrond van de uitloop. De omschakelingstermijn voor de uitloop zal dus eerder gestart moeten worden dan de omschakeling van de dieren zelf. Op die manier zal de omschakelingsperiode van de uitloop al doorlopen zijn wanneer die in gebruik wordt genomen.

De regelgeving schrijft voor dat voor varkens de diervoeders voor **30%** van de eenheid zelf afkomstig moet zijn, of als dit niet mogelijk is, in samenwerking met andere biologische landbouwbedrijven of diervoederbedrijven in de regio van de eenheid moet worden geproduceerd.

Doorgaans kopen biologische varkenshouders het merendeel van het biologisch voeder aan bij diervoederbedrijven. Je kan uiteraard ook zelf volledig in voeder voorzien. Dan start je best al een jaar voordien met de omschakeling van de gronden voor de teelt van voeder. Zo kan je, eens je de dieren omschakelt, 100% eigen omschakelingsvoeder geven. Meer informatie over diervoeders vind je onder hoofdstuk 5.

3. Biologische en niet-biologische productie op hetzelfde bedrijf

Wanneer je aan biologische productie doet, moet het volledige landbouwbedrijf beheerd worden volgens de biologische regelgeving.

Het is wel mogelijk om (onder specifieke voorwaarden) zowel biologische als niet-biologische gewassen op je bedrijf te hebben. De voorwaarde is dat het moet gaan om verschillende rassen die gemakkelijk van elkaar te onderscheiden zijn.

Het is tevens verboden om dezelfde diersoort zowel bio als gangbaar te houden binnen het bedrijf.

3.1 - Uitzonderingen op dit verbod

Voor de plantaardige productie verwijzen we hiervoor verder naar het desbetreffende onderdeel van deze publicatie.

Vanaf 1 januari 2022 vervalt de mogelijkheid voor parallele productie van grasland dat enkel dient voor begrazing. Het is wel nog steeds mogelijk om zowel een biologische uitloop (voor varkens of kippen) te hebben in combinatie met gangbaar grasland. De biologische uitloop van je dieren geef je in dit geval aan via je verzamelaanvraag met een specifieke code.

Het verbod om dezelfde diersoorten zowel bio als gangbaar te houden binnen het bedrijf is niet van toepassing in het geval van onderzoeks- en opleidingscentra. In dergelijk geval, moeten

- de productie-eenheden, de gebruikte inputs en de geproduceerde producten steeds van elkaar gescheiden blijven;
- registers bijgehouden worden om de daadwerkelijke scheiding van de productie-eenheden en de producten aan te tonen.

3.2 - Gangbare dieren van een andere soort

3.2.1 - Voorwaarde

Gangbare dieren van een andere soort mogen op het bedrijf aanwezig zijn, als de gebouwen, percelen, dieren en zowel de gebruikte als geproduceerde producten van beide productie-eenheden duidelijk van elkaar gescheiden zijn. Om die scheiding te kunnen aantonen, hou je de nodige registers bij.

3.2.2 - Begrazen van biopercelen door gangbare dieren

Gangbare dieren mogen gedurende een beperkte periode per jaar gebruik maken van biologische weiden. Deze dieren moeten zijn grootgebracht op een milieuvriendelijke wijze op grond die wordt ondersteund uit hoofde van de artikelen 23, 25, 28, 30, 31 en 34 van Verordening (EU) nr. 1305/2013. Ze mogen niet op hetzelfde moment als de biologische dieren op deze weidegrond aanwezig zijn. Uiteraard moet het om verschillende soorten gaan. Het aantal dieren per ha moet bovendien overeenkomen met maximum 170 kg N/ha/jaar (zie ook onder punt 6). In dit geval moet je ook de nodige bewijsstukken bijhouden. Je moet met andere woorden de periode van begrazing registreren.

3.3 - Scheiding binnen een bedrijf die zowel biologische als gangbare dieren produceert

Als er zowel gangbare als biologische dieren (van verschillende soorten) en hun producten op het bedrijf zijn, moet je de grond, de dieren, alle gebruikte producten en de eindproducten op elk moment, inclusief opslag en transport, goed van elkaar gescheiden houden.

Om die scheiding te kunnen aantonen, hou je ook een register bij.

3.4 - Scheiding bij opslag

De opslag van biologische gewassen, omschakelingsgewassen en gangbare gewassen moet altijd duidelijk gescheiden zijn. Je moet alle nodige maatregelen nemen om de producten te identificeren en om vermenging of verwisseling met gangbare producten te voorkomen.

Een aparte opslagruimte is niet altijd nodig. De scheiding kan bijvoorbeeld worden aangebracht door aparte rekken of stellingen binnen één magazijn. In de opslagruimte moeten partijen te identificeren zijn en vermenging of verontreiniging moet worden uitgesloten.

Bij opslag van biologische producten in ruimtes waar voordien gangbare producten aanwezig waren, is voorafgaande reiniging verplicht. Er moet een registratiesysteem aanwezig zijn waarmee je kunt aantonen dat er daadwerkelijk gereinigd is. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van een reinigingschecklist.

Als de opslag bij een ander bedrijf gebeurt, is er sprake van uitbesteding en moet de opslaglocatie van dit bedrijf biologisch gecertificeerd zijn.

3.5 - Opslag van in de biologische landbouw verboden stoffen

Het is verboden om in de biologische eenheden van je bedrijf grondstoffen op te slaan die niet toegestaan zijn in de biologische productie.

Een uitzondering hierop is de opslag van allopathische geneesmiddelen. Voorwaarde is dat deze middelen door een dierenarts zijn voorgeschreven in het kader van een toegestane behandeling. Ze zijn dan gestockeerd in een gecontroleerde omgeving en ingeschreven in het veeboek.

4. Herkomst en aankoop dieren

4.1 - Biologische oorsprong

Runderen, geiten, schapen, varkens en pluimvee die je in het biologisch bedrijf binnen brengt, moeten in principe van biologische oorsprong zijn. Ze moeten dus vanaf de geboorte op een biologisch bedrijf geleefd hebben.

4.2 - Selectie van rassen

Bij de selectie van rassen geef je in de biologische productie de voorkeur aan inheemse rassen en stammen. Je houdt bij de keuze rekening met volgende factoren:

- Het vermogen van de dieren om zich aan de lokale omstandigheden aan te passen
- Hun levenskracht
- Hun resistentie tegen ziekte
- Preventie van specifieke ziekten en andere gezondheidsproblemen, zoals stresssyndroom bij varkens, PSE-syndroom ('pale, soft, exudative'), acute dood, spontane abortus en moeilijke geboorten die keizersneden nodig maken en die in verband worden gebracht met sommige, in de intensieve houderij gebruikte rassen
- Voorkomen van het lijden van de dieren
- Vermijden van de noodzaak tot verminking van de dieren

De dieren moeten zich op een natuurlijke manier kunnen voortplanten. Na drie volledige jaren biologische productie moet het aantal natuurlijke geboorten bij rundvee tenminste 30% van het totaal aantal geboorten zijn. Na vijf volle jaren biologische productie moet dit tenminste 90% zijn.

Biologische vleeskippen zijn traag groeiende rassen, en mogen pas later geslacht worden dan doorgaans bij gangbaar het geval is. De dieren moeten een minimumleeftijd hebben vooraleer ze geslacht worden of ze moeten voldoen aan de definitie van een traag groeiend ras (zie onder punt 11).

Bij de kweek van slakken komen enkel volgende rassen in aanmerking:

- Helix Aspersa aspersa
- Helix Aspersa maxima
- Helix pomatia

4.3 - Uitzonderlijke aankoop van gangbare dieren ⚠

Onder bepaalde voorwaarden **en tot eind 2036** kan je gangbare dieren inbrengen op het biologisch bedrijf:

- In geval van rassen die verloren dreigen te gaan, mag je gangbare dieren inbrengen voor fokdoeleinden. De dieren hoeven dan niet noodzakelijk nullipara te zijn. **Er is in dit geval geen maximum aantal dieren bepaald dat kan worden ingebracht en je hoeft hiervoor ook geen afwijking te vragen.**
- In alle andere gevallen moet je een afwijking vragen om gangbare dieren binnen te brengen op je bedrijf. Dit kan enkel als er onvoldoende biologische dieren beschikbaar zijn en onder bepaalde voorwaarden. **Vooraleer je een afwijking aanvraagt bij je controleorgaan, moet je eerst de databank met het aanbod aan biologische dieren raadplegen.**

De voorwaarden en de respectievelijke omschakelingsperioden per diersoort vind je in Tabel 4. Tijdens de omschakelingsperiode hou je de dieren volgens de biologische voorschriften.

Diersoort en voorwaarden tot aankoop	Omschakelingsperiode
Runderen/paardachtigen	
<ul style="list-style-type: none"> - Mannelijke fokdieren - Om een kudde te vergroten of te vernieuwen, mogen vrouwelijke runderen/paardachtigen die nog niet hebben geworpen maximaal 10 % uitmaken van het aantal volwassen dieren per jaar. Als je minder dan 10 paarden of runderen hebt, is vernieuwing beperkt tot 1 dier per jaar - Voor fokdoeleinden mogen kalveren en veulens jonger dan 6 maanden ingebracht worden wanneer een veestapel voor de eerste keer wordt samengesteld 	Vlees: 12 maanden (en ten minste ¾ van de levensduur); melk: 6 maanden
Hertachtigen	
<ul style="list-style-type: none"> - Om een kudde te vergroten of te vernieuwen, mag je vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen binnenbrengen tot een maximumpercentage van 20% van de volwassen hertachtigen op het biologisch bedrijf - Voor fokdoeleinden mogen hertenkalfjes jonger dan 6 maanden ingebracht worden wanneer een veestapel voor de eerste keer wordt samengesteld 	12 maanden
Varkens	
<ul style="list-style-type: none"> - Om een kudde te vergroten of te vernieuwen, mag vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen binnenbrengen tot een maximumpercentage van 20% per jaar van het aantal volwassen varkens aanwezig op het bedrijf. Als je minder dan 5 varkens hebt, is vernieuwing beperkt tot één dier per jaar - Voor fokdoeleinden mogen biggen minder dan 35 kg ingebracht worden wanneer een veestapel voor de eerste keer wordt samengesteld (dit geldt dus niet voor afmest) 	6 maanden
Schape en geiten	
<ul style="list-style-type: none"> - Om een kudde te vergroten of te vernieuwen, mogen vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen, maximaal 20% uitmaken van het aantal volwassen dieren per jaar. Als je minder dan 5 schape of geiten hebt, is vernieuwing beperkt tot één dier per jaar - Voor fokdoeleinden mogen lammeren en geiten jonger dan 60 dagen ingebracht worden wanneer een veestapel voor de eerste keer wordt samengesteld 	6 maanden
Kippen	
Je mag gangbare kuikens van max. 3 dagen binnenbrengen. Let op, je moet dit steeds aanvragen bij je controleorgaan vóór elke ronde zowel voor vleeskuikens als voor legkuikens	6 weken voor eierproductie/ 10 weken voor vleesproductie
Struisvogels	
<ul style="list-style-type: none"> - Je mag vrouwelijke dieren die nog niet gelegd hebben, binnenbrengen tot een maximaal percentage van 10% van de volwassen struisvogels op het biologisch bedrijf 	8 maanden

- Kuikens jonger dan 3 dagen mogen de eerste keer ingebracht worden voor het samenstellen van de groep	
Konijnen	
<ul style="list-style-type: none"> • Je mag vrouwelijke dieren die nog niet geworpen hebben, binnenbrengen tot een maximaal percentage van 20% van de volwassen konijnen op het biologisch bedrijf • Als je minder dan 10 konijnen hebt, is vernieuwing beperkt tot één dier per jaar • Voor fokdoeleinden mogen konijnen jonger dan 3 maanden ingebracht worden wanneer een veestapel voor de eerste keer wordt samengesteld 	3 maanden
Slakken	
Fokdieren, op voorwaarde dat er geen biologische te verkrijgen zijn.	

Tabel 4: aankoop gangbare dieren en omschakelingsperiode

Bij een grote uitbreiding, de overschakeling op een ander ras of wanneer een nieuwe veehouderijtak wordt opgezet, kunnen de percentages voor het binnen brengen van vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen, verhoogd worden tot 40%. In al deze gevallen moet je wel toestemming hebben van de overheid. Je doet je aanvraag via je controleorgaan, die binnen de 14 dagen advies moet geven aan het Departement Landbouw en Visserij. Het Departement Landbouw en Visserij zal je schriftelijk op de hoogte brengen van haar beslissing binnen de 14 dagen na ontvangst van dit advies.

Ook bij noodsituaties zoals grote sterfte, kan de overheid toestemming geven om gangbare dieren binnen te brengen.

5. Voeders

5.1 - Algemeen ⚠

In principe worden biologische dieren gevoederd met voer dat bestaat uit biologische ingrediënten en andere natuurlijke stoffen van niet-agrarische oorsprong.

Bio streeft een kwaliteitsproductie na en niet zozeer een snelle, maximale productie.

De voeders zijn aangepast aan de behoeften van het dier in de verschillende stadia van zijn ontwikkeling. Jonge zoogdieren krijgen bij voorkeur moedermelk:

- Ten minste 90 dagen voor runderen, paardachtigen en hertachtigen
- Ten minste 45 dagen voor schapen en geiten
- Ten minste 40 dagen voor varkens
- **Ten minste 42 dagen voor konijnen**

Tijdens de zoogperiode mogen geen melkvervangers worden gebruikt die chemisch gesynthetiseerde of plantaardige componenten bevatten.

Het voeren van herbivoren is zoveel mogelijk gebaseerd op begrazing op biologische weidegronden. Ten minste 60% van de droge stof van het dagrantsoen van herbivoren bestaat uit biologisch ruwvoer, verse of gedroogde biologische voedergewassen of biologisch kuilvoer. Voor dieren in de zuivelproductie (inclusief hertachtigen in lactatie) mag dit bij het begin van de lactatie en voor maximaal 3 maanden 50% zijn. De percentages worden berekend op het droge stof gehalte.

Ook varkens en pluimvee moeten dagelijks biologisch ruwvoer, verse of gedroogde biologische voedergewassen of biologisch kuilvoer krijgen.

Groeibevorderaars en synthetische aminozuren zijn niet toegelaten. Ook stoffen om de groei of de productie te bevorderen (inclusief antibiotica, coccidiostatica en andere kunstmatige groeibevorderende hulpstoffen) en hormonen of soortgelijke stoffen zijn verboden.

Het rantsoen mag geen bloedarmoede veroorzaken.

Mestmethoden moeten steeds de normale voedingspatronen van elke soort in acht nemen en rekening houden met het welzijn van de dieren, in elk stadium van het fokproces. Dwangvoeding is verboden.

5.2 - Eigen voeders en regionaliteit ⚠

Je streeft er zoveel mogelijk naar om de veevoeders op je eigen bedrijf te produceren.

Ten minste 60% van het voer voor runderen, schapen, geiten, paardachtigen en hertachtigen moet afkomstig zijn van je eigen bedrijf, of als dat niet haalbaar is, worden geproduceerd in samenwerking met andere biologische landbouwbedrijven uit de regio of diervoederbedrijven die voedermiddelen uit dezelfde regio gebruiken. **Dit percentage wordt verhoogd tot 70% vanaf 1 januari 2024.**

Ten minste **30%** van het voer voor kippen en varkens is afkomstig van je eigen bedrijf, of als dat niet haalbaar is, wordt geproduceerd in samenwerking met andere biologische landbouwbedrijven uit de regio of diervoederbedrijven die voedermiddelen uit dezelfde regio gebruiken.

Ten minste 70% van het voer voor konijnen is afkomstig van je eigen bedrijf of, als dat niet haalbaar is, wordt geproduceerd in samenwerking met andere biologische landbouwbedrijven uit de regio of diervoederbedrijven die voedermiddelen uit dezelfde regio gebruiken.

De regio wordt niet vastgelegd in Europese regelgeving, maar kan ingevuld worden door de lidstaten. Binnen Vlaanderen wordt de regio momenteel gedefinieerd als de Europese Unie. Dit is een eerste stap waarna op termijn kan gekeken worden om de regio te verkleinen.

5.3 - Omschakelingsvoerders ⚠

Het rantsoen mag maximaal 25% omschakelingsvoer bevatten. Dit aandeel mag tot 100% worden verhoogd indien de omschakelingsdiervoeders afkomstig zijn van het eigen bedrijf.

Als je als producent van dierlijke producten zelf percelen grasland, voedergewassen, of eiwitgewassen in omschakeling hebt, en die percelen tijdens de laatste vijf jaar geen deel hebben uitgemaakt van het biologische gedeelte van je bedrijf:

- Tijdens het eerste omschakelingsjaar ingezaaid: de plantaardige producten van de percelen in omschakeling mogen gemiddeld maximaal 20% van de totale gemiddelde hoeveelheid gevoederde diervoeders deel uitmaken
- Die 20% mag je nog aanvullen met omschakelingsvoeder van andere bedrijven, tot maximaal 25% in totaal
- Na het eerste omschakelingsjaar zijn de producten afkomstig van die percelen omschakelingsvoerders: de producent mag dit voor 100% gebruiken voor z'n eigen dieren

Voor gebruik door andere bioboeren of door andere boeren in omschakeling:

- De producten uit het eerste omschakelingsjaar: mogen niet gebruikt worden op andere bedrijven;
- Omschakelingsvoerders (voerders afkomstig van omschakelingspercelen die meer dan 1 jaar in omschakeling zijn): maximaal 25%.

Deze cijfers worden telkens berekend als percentage van de droge stof van de diervoeders van plantaardige oorsprong.

5.4 - Aangekochte voeders ⚠

Als producent kan je ook voeders aankopen bij een veevoederfabrikant. Niet alle voeders mogen aangekocht worden.

Voor herbivoren moet de aankoop van veevoerders van de fabrikant beperkt worden tot 40% (berekend op het jaarlijkse totale voederrantsoen). Voor de éénmagigen mogen alle voeders aangekocht worden maar moet je wel rekening houden met de regionaliteit (zie onder 5.2). Er zijn twee categorieën:

- Producten waarvan alle ingrediënten van agrarische oorsprong biologisch zijn: deze producten mogen als 'biologisch' geëtiketteerd worden
- Producten die minder dan 95% bio-ingrediënten bevatten: deze producten dragen het opschrift 'mag in de biologische productie worden gebruikt overeenkomstig de Verordeningen (EU) nr. 2018/848'. Deze producten kunnen omschakelingsvoerders bevatten.
- Als je voeders aankoopt die als biologisch geëtiketteerd zijn, mag je die gebruiken bij zowel herbivoren als niet-herbivoren. Je mag deze voeders onbeperkt gebruiken, op voorwaarde dat je rekening houdt met de regionaliteit (zie 5.2).

Bij voeders van de categorie 'mag in de biologische productie worden gebruikt overeenkomstig de Verordeningen (EU) nr. 2018/848' moet je wel letten op enkele zaken:

- Als er gangbare melasse en kruiden in de voeders aanwezig zijn, moet je erover waken dat deze maximaal één procent uitmaken van het totale rantsoen van de dieren (berekend op jaarbasis)
- Als er gangbare eiwitten aanwezig zijn in de voeders, mogen deze voeders enkel gebruikt worden **voor biggen tot 35 kg en voor jong pluimvee (zie ook 5.5.1)**.
- Als er producten als vis, vismeel, olie en hydrolysaten aanwezig zijn in het voeder mogen die enkel gebruikt worden bij niet-herbivoren. De vishydrolysaten zijn enkel toegelaten bij jonge niet-herbivoren.
- Als er gewassen uit omschakeling (vanaf tweede jaar omschakeling) aanwezig zijn in de voeders mogen die maximum **25%** van het totale voedingsrantsoen uitmaken.

5.5 - Uitzonderlijk gebruik van gangbare voeders

5.5.1 - Gangbare eiwitten voor jong pluimvee en biggen ▲

Omdat er in Europa onvoldoende biologische eiwithoudende gewassen geteeld worden om te kunnen voldoen aan de eiwitbehoefte van jonge biologische varkens en kippen, is het nog toegelaten om eiwitten van gangbare oorsprong te gebruiken. Deze gangbare eiwitten mogen slechts 5% van het jaarlijkse rantsoen uitmaken. Deze eiwitten zijn meestal verwerkt in de aangekochte diervoeders. Vanaf 2022 (en voorlopig tot 31/12/2026) zullen niet-biologische eiwithoudende voeders enkel nog gebruikt mogen worden onder volgende voorwaarden:

- de diervoeders zijn niet beschikbaar in biologische vorm;
- de diervoeders worden zonder chemische oplosmiddelen geproduceerd of bereid;
- de diervoeders met specifieke eiwitsamenstellingen worden slechts gebruikt voor de voeding van biggen tot en met 35 kg of voor jong pluimvee, en
- het maximaal toegestane percentage per periode van twaalf maanden bedraagt voor die dieren niet meer dan 5 %. Het percentage droge stof van diervoeders van agrarische oorsprong wordt berekend.

Zowel leghennen als vleeskuikens jonger dan 18 weken worden beschouwd als jong pluimvee. Let wel, leghennen die voor de leeftijd van 18 weken naar het legbedrijf gaan (doorgaans gebeurt dit op 16 à 17 weken), moeten van zodra zij op het legbedrijf komen, voeder krijgen met 100% biologische agrarische ingrediënten.

5.5.2 - Tijdelijke specifieke afwijkingen

Door slechte weersomstandigheden kan het voorvallen dat er onvoldoende biologisch voeder beschikbaar is. In dat geval onderzoekt de Vlaamse overheid of ze de mogelijkheid tot afwijking kan geven voor het gebruik van gangbare ingrediënten of een hoger percentage omschakelingsingrediënten.

Wie daar gebruik van wil maken, moet wel individueel een afwijking aanvragen. Het formulier en de werkwijze vind je op <https://lv.vlaanderen.be/nl/bio/wetgeving/vergunningen>. Deze aanvraag maak je over aan je controleorgaan die hierover advies zal geven aan het Departement Landbouw en Visserij. Binnen de 21 dagen zal het Departement Landbouw en Visserij je laten weten of de afwijking toegestaan wordt.

5.6 - Toevoegingsmiddelen

Een overzicht van de toegelaten diervoederadditieven en technische hulpstoffen voor diervoeding en de specifieke voorwaarden voor gebruik, vind je terug in **Bijlage III, deel B van verordening 2021/1165** (zie bijlagen, tabel 11) .

5.7 - Minerale voedermiddelen

De minerale voedermiddelen uit **Bijlage III, deel A1 van verordening 2021/1165** zijn toegestaan (zie bijlagen, tabel 12).

5.8 - Andere voedermiddelen

Een overzicht van de toegestane niet-biologische voedermiddelen en de specifieke voorwaarden voor gebruik, vind je terug in **Bijlage III, deel A2 van verordening 2021/1165** (zie bijlagen, tabel 13).

6.Grondgebondenheid en mestbeheer

De biologische productie streeft grondgebondenheid na. Het aantal dieren buiten moet ook beperkt worden om overbegrazing, vertrappen van de bodem, bodemerosie en vervuiling zoveel mogelijk te beperken. Dit aantal komt dan ook overeen met de maximale hoeveelheid stikstof die jaarlijks aan de bodem mag worden toegediend, nl. 170 kg stikstof uit dierlijke mest per hectare, of minder als gevolg van de mestwetgeving MAP. Meer dieren per hectare is enkel mogelijk als je de mestafzet kunt regelen voor de te veel geproduceerde biologische mest. Dat kan door een samenwerkingsverband met een ander biologische bedrijf af te sluiten, bv. een akker- of tuinbouwer. Ook voor hem geldt uiteraard de norm van maximaal 170 kg stikstof uit dierlijke mest per jaar (of minder als gevolg van de mestwetgeving MAP), rekening houdend met de totale biologische bedrijfsoppervlakte.

Voor de berekening hou je rekening met alle biologische dieren op het biologische gedeelte van het bedrijf, en alle biopercelen van het bedrijf en deze van de bioproducenten waar je een schriftelijke overeenkomst mee hebt. Het aantal biologische dieren dat overeen komt met 170 kg stikstof per hectare **wordt berekend op basis van de forfaitaire uitscheidingsnormen in het Mestdecreet, tenzij je de reële uitscheidingscijfers kan aantonen op basis van een nutriëntenbalansstelsel. De forfaitaire uitscheidingsnormen kan je terugvinden op <https://lv.vlaanderen.be/nl/bio/wetgeving-biologische-productie>**

Voor de nettostikstofuitscheiding mag je verliezen in rekening brengen. Meer informatie daaromtrent vind je op www.vlm.be/nl/themas/Mestbank/mest/dierlijke-productie/stikstofverliezen/Paginas/default.aspx

7. Huisvesting, uitlopen en weidegang

De biologische wetgeving voorziet voorwaarden voor de veehouderijpraktijken die waarborgen dat aan de biologische en ethologische behoeften van de dieren wordt voldaan.

De luchtcirculatie, het stofgehalte, de temperatuur, de relatieve luchtvochtigheid en de gasconcentraties in de biologische stallen zijn geschikt dankzij een aangepaste isolatie, verwarming en ventilatie. Er is voldoende daglicht aanwezig.

Uiteraard hou je de biologische dieren apart van de gangbare.

7.1 - Bezettingsgraad in binnen- en buitenruimtes ▲

Per diersoort zijn er wettelijke minimumoppervlakten vastgelegd voor zowel de binnen- als de buitenruimtes (uitlopen of openluchtruimten). Bij het vastleggen heeft de wetgever rekening gehouden met het comfort, het welzijn en de soortspecifieke behoeften van de dieren, afhankelijk van de soort, het ras en de leeftijd.

De veebezetting waarborgt het welzijn van de dieren door ervoor te zorgen dat ze voldoende ruimte hebben om te kunnen staan, gemakkelijk te gaan liggen, zich om te draaien, zich te verzorgen en alle natuurlijke bewegingen te kunnen uitvoeren.

Deze minimumoppervlaktes vind je in onderstaande tabellen. De openluchtruimten mogen maximaal voor 50% afgedekt zijn.

Diersoort	Levend gewicht (kg)	Binnenruimte	Buitenruimte
		(voor de dieren beschikbare netto-ruimte) m ² /dier	(bewegingsruimte, behalve weidegrond) m ² /dier
Fok- en mestrunderen en paardachtigen	< 100	1,5	1,1
	< 200	2,5	1,9
	< 350	4,0	3,0
	> 350	5,0 en ten minste 1 m ² /100 kg	3,7 en ten minste 0,75 m ² /100 kg
Melkkoeien		6,0	4,5
Fokstieren		10,0	30,0
Schapen en geiten		1,5	2,5
Lammeren/jonge geiten		0,35	0,5

Tabel 5: Bezettingsdichtheid en minimumoppervakte van binnen- en buitenruimte voor runderen, paardachtigen, geiten en schapen

Type varken	Levend gewicht (kg)	Binnenruimte* (m ² /dier)	Buitenruimte (m ² /dier)
Zogende zeugen met biggen tot de spening		7,5 per zeug	2,5
Mestvarkens, gespeende varkens, mannelijke en vrouwelijke gebruiksvarkens, gelten	< 35	0,6	0,4
	>35 en < 50	0,8	0,6
	>50 en < 85	1,1	0,8
	>85 en < 110	1,3	1,0
	> 110	1,5	1,2

Vrouwelijke fokvarkens, guste en drachtige zeugen		2,5	1,9
Mannelijke fokvarkens, beren		6,0 10, indien de boxen worden gebruikt voor natuurlijke dekking	8,0

Tabel 6: Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte van binnen- en buitenruimte voor varkens

* Voor varkens beschikbare nettoruimte, d.w.z. binnenafmetingen, incl. troggen maar excl. feeders waarin de varkens niet kunnen liggen

Minimumoppervlakten van binnen- en buitenruimte voor pluimvee, nesten en zitstokken en verhoogde zitniveaus	
Ouderdieren <i>Gallus gallus</i> bestemd voor de productie van broedeieren voor toekomstige leghennen en ouderdieren bestemd voor de productie van broedeieren voor toekomstige mestkippen <i>Gallus gallus</i>	
Leeftijd	≥ 18 weken
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Maximumaantal broedvogels per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	6
Zitstokken voor broedvogels voor toekomstige leghennen Minimumlengte zitstok in cm/vogel	18
Nesten	7 vrouwelijke dieren per nest of, in geval van een gemeenschappelijk nest, 120 cm ² /vrouwelijk dier
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per dier	4
Jonge hennen en leghanen	
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Bezettingsdichtheid per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	21 kg levend gewicht/m ²
Zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide	Elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide, met: minimaal 10 cm zitstok/vogel of minimaal 100 cm ² verhoogd zitniveau/vogel
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	1
Leghennen, inclusief dubbeldoelrassen voor de vlees- en eierproductie	
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Maximumaantal vogels per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	6
Zitstokken Minimumlengte zitstok in cm/vogel	18
Nesten	7 leghennen per nest of, in geval van een gemeenschappelijk nest, 120 cm ² /legghen
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	4
Mestpluimvee <i>Gallus gallus</i>	
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Bezettingsdichtheid per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	21 kg levend gewicht/m ²
Zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide	Elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide, met:

	minimaal 5 cm zitstok/vogel of minimaal 25 cm ² verhoogd zitniveau/vogel
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte van vaste stal Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	4
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte van mobiele stal Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	2,5
Mestpluimvee <i>Gallus gallus</i>: kapoenen en poulardes	
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Bezettingsdichtheid per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	21 kg levend gewicht/m ²
Zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide	Elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide, met: minimaal 5 cm zitstok/vogel of minimaal 25 cm ² verhoogd zitniveau/vogel
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	4
Ander mestpluimvee dan <i>Gallus gallus</i>: kalkoenen <i>Meleagris gallopavo</i> die als hele braadkalkoen op de markt worden gebracht of bestemd zijn om te worden versneden	
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Bezettingsdichtheid per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	21 kg levend gewicht/m ²
Zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide	Elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide, met: minimaal 10 cm zitstok/vogel of minimaal 100 cm ² verhoogd zitniveau/vogel
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	10
Ander mestpluimvee dan <i>Gallus gallus</i>: ganzen <i>Anser anser domesticus</i>	
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Bezettingsdichtheid per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	21 kg levend gewicht/m ²
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	15
Ander mestpluimvee dan <i>Gallus gallus</i>: pekingeenden <i>Anas platyrhynchos domesticus</i>, Barbarijse eenden <i>Cairina moschata</i> en hybriden en mulardeenden <i>Cairina moschata</i> × <i>Anas platyrhynchos</i>	
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Bezettingsdichtheid per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	21 kg levend gewicht/m ²
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	4,5
Ander mestpluimvee dan <i>Gallus gallus</i>: parelhoenders <i>Numida meleagris f. domestica</i>	
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte binnenruimte Bezettingsdichtheid per m ² bruikbare oppervlakte van de binnenruimte van de pluimveestal	21 kg levend gewicht/m ²
Zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide	Elke combinatie van zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide, met: minimaal 5 cm zitstok/vogel

	of minimaal 25 cm ² verhoogd zitniveau/vogel
Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte buitenruimte Minimumoppervlakte buitenruimte in m ² per vogel	4

Tabel 7: minimumoppervlakten van binnen- en buitenruimte voor pluimvee, nesten en zitstokken en verhoogde zitniveau's

Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte van de buitenruimte voor hertachtigen		
Soort hertachtige	Minimum-oppervlakte buitenruimte per omheinde ruimte	Bezettingsdichtheid max. aantal volwassen dieren(*) per ha
Sikahert <i>Cervus nippon</i>	1 ha	15
Damhert <i>Dama dama</i>	1 ha	15
Edelhert <i>Cervus elaphus</i>	2 ha	7
Paterdavidshert <i>Elaphurus davidianus</i>	2 ha	7
Meer dan één soort hertachtige	3 ha	7 indien edelherten of paterdavidsherten deel uitmaken van de kudde; 15 indien edelherten noch paterdavidsherten deel uitmaken van de kudde

Tabel 8: minimumoppervlakten van binnen- en buitenruimte voor hertachtigen

*Twee hertachtigen van ten hoogste 18 maanden oud tellen voor één hertachtige.

Bezettingsdichtheid en minimumoppervlakte van de binnen- en de buitenruimte voor konijnen		
Type konijn	Vaste huisvesting Binnenruimte (netto bruikbare oppervlakte per dier, exclusief platforms, in m ² /dier) als rustruimte	Mobiele huisvesting Binnenruimte (netto bruikbare oppervlakte per dier, exclusief platforms, in m ² /dier) als rustruimte
Zogende voedsters met jongen tot de spening	0,6 m ² /voedster met jongen, bij een levend gewicht van de voedster van minder dan 6 kg 0,72 m ² /voedster met jongen, bij een levend gewicht van de voedster van meer dan 6 kg	0,6 m ² /voedster met jongen, bij een levend gewicht van de voedster van minder dan 6 kg 0,72 m ² /voedster met jongen, bij een levend gewicht van de voedster van meer dan 6 kg
Drachtige voedsters en geslachtsrijpe vrouwelijke fokkonijnen	0,5 m ² /drachtige voedster of geslachtsrijp vrouwelijk fokkonijn bij een levend gewicht van minder dan 6 kg 0,62 m ² /drachtige voedster of geslachtsrijp vrouwelijk fokkonijn bij een levend gewicht van meer dan 6 kg	0,5 m ² /drachtige voedster of geslachtsrijp vrouwelijk fokkonijn bij een levend gewicht van minder dan 6 kg 0,62 m ² /drachtige voedster of geslachtsrijp vrouwelijk fokkonijn bij een levend gewicht van meer dan 6 kg
Mestkonijnen vanaf de spening tot de slacht Vervangende konijnen (eind van de mest tot 6 maanden)	0,2	0,15
Volwassen rammen	0,6	0,6

	1, indien de ram de ruimte deelt met voedsters die moeten worden gedekt	1, indien de ram de ruimte deelt met voedsters die moeten worden gedekt
Type konijn	Vaste huisvesting Buitenruimte (buitenren met begroeiing, bij voorkeur weidegrond) (netto bruikbare oppervlakte per dier, exclusief platforms, in m ² /dier)	Mobiele huisvesting Buitenruimte (netto bruikbare oppervlakte per dier, exclusief platforms, in m ² /dier)
Zogende voedsters met jongen tot de spening	2,5 m ² /voedster met jongen	2,5 m ² /voedster met jongen
Drachtige voedsters/geslachtsrijpe vrouwelijke fokkonijnen	2,5	2,5
Mestkonijnen vanaf de spening tot de slacht Vervangende konijnen (eind van de mest tot 6 maanden)	0,5	0,4
Volwassen rammen	2,5	2,5

Tabel 9: minimumoppervakten van binnen- en buitenruimte voor konijnen

Minimumoppervlakte van de binnen- en de buitenruimte voor slakken		
	Binnenruimte	Buitenruimte
Slakken	< 660 dieren/m ²	< 330 dieren/m ²

Tabel 10: minimumoppervakten van binnen- en buitenruimte voor slakken

7.2 - Specifieke voorschriften voor zoogdieren

Tenminste de helft van de wettelijk voorgeschreven minimumoppervlakte van de binnenruimte, is dicht, dat wil zeggen, niet voorzien van een latten- of roosterconstructie.

Elk dier heeft in de stal een schone en droge lig- of rustruimte, ingestrooid met voldoende en droog strooisel uit een geschikt natuurlijk materiaal. Je mag dit strooisel verbeteren en verrijken met de minerale producten uit bijlage 1 van het onderdeel 'plantaardige productie'.

7.2.1 - Herbivoren

7.2.1.1 - Aanbinden

Het aanbinden of isoleren van dieren is verboden, tenzij het gaat om individuele dieren gedurende een beperkte tijd en voor zover dit gerechtvaardigd is om diergeneeskundige redenen. Daarnaast kan de overheid het aanbinden van dieren in **bedrijven met ten hoogste 50 dieren (uitgezonderd jonge dieren)** toestaan, op voorwaarde dat de dieren tijdens de graasperiode toegang hebben tot weidegrond en ten minste tweemaal per week toegang krijgen tot openluchtruimten wanneer grazen niet mogelijk is.

Deze uitzondering moet jaarlijks aangevraagd worden via je controleorgaan. Je aanvraag moet volgende gegevens bevatten:

- opgave van de individuele dieren op het bedrijf uitgezonderd jonge dieren
- de periode

- de redenen waarom de dieren niet in aan hun gedrag aangepaste groepen kunnen worden gehouden
- een verklaring dat de dieren tijdens de graasperiode toegang zullen hebben tot weidegrond en dat de dieren ten minste tweemaal per week toegang zullen krijgen tot openluchtruimten wanneer grazen niet mogelijk is

7.2.1.2 - Individuele huisvesting kalveren verboden

Kalveren ouder dan een week mag je niet isoleren of alleen huisvesten, tenzij het gaat om individuele dieren gedurende een beperkte tijd en voor zover deze praktijk gerechtvaardigd is om veterinaire redenen.

7.2.1.3 - Weide en uitlopen

Herbivoren moeten, telkens wanneer de weersomstandigheden en de staat van de grond dit toelaten, toegang krijgen tot weidegrond om te grazen. Deze verplichting is uiteraard niet van toepassing als de overheid omwille van volksgezondheid of diergezondheid dit algemeen niet toelaat.

Als herbivoren tijdens de graasperiode toegang hebben tot weidegrond en in winterstalling bewegingsvrijheid genieten, dan is er **tijdens de wintermaanden** geen verplichte uitloop. Dit geldt niet voor konijnen.

Stieren van meer dan één jaar moeten steeds toegang hebben tot weidegrond of een uitloop (openluchtruimte).

Het afmesten van volwassen vleesrunderen mag vanaf 1 januari 2022 niet meer binnen gebeuren.

Biologische dierlijke productie van herbivoren moet gebaseerd zijn op maximaal gebruik van graasweidegrond.

Aanbeveling! Hoewel deze bepaling geen duidelijk afgebakende grens vormt, raadt BioForum melkveebedrijven die wensen om te schakelen naar biologische productie aan om te zorgen voor ruim voldoende beweidbare oppervlakte. Als richtwaarde bevelen we aan om maximaal 10 melkgevende koeien per hectare beweidbare oppervlakte te hanteren in de bedrijfsvoering. Waarbij onder beweidbare oppervlakte wordt verstaan de huiskavel aangevuld met andere toegankelijke, beweidbare oppervlakten. Dit getal is louter een aanbeveling en is geenszins een wettelijk afdwingbare norm. Wel moet het aantal dieren beperkt blijven om overbegrazing, vertrappen van de bodem, erosie, en door de dieren en de verspreiding van hun mest veroorzaakte verontreiniging tot een minimum te beperken.

Je kan de volledige aanbeveling nalezen op onze website.

[BioForum doet een aanbeveling voor beweidingscriteria biologisch melkvee | Bioforum](#)

7.2.1.4 - Specifiek voor konijnen

Konijnen worden in groep gehouden. Konijnenhouderijen gebruiken sterke rassen die zijn aangepast aan de buitenomstandigheden. Konijnen hebben toegang tot:

- beschutte plekken, met inbegrip van donkere schuilplaatsen
- een buitenren met vegetatie, bij voorkeur weidegrond
- een verhoogd platform, binnen of buiten, waarop zij kunnen zitten
- nestmateriaal voor alle zogende moeren

Tijdens het graasseizoen worden konijnen in mobiele huisvesting op weidegrond of in vaste huisvesting met toegang tot weidegrond gehouden.

Buiten het graasseizoen mogen konijnen worden gehouden in vaste huisvesting met toegang tot een buitenren met begroeiing, bij voorkeur weidegrond.

Mobiele huisvesting op weidegrond wordt zo vaak mogelijk verplaatst, zodat optimaal gebruik wordt gemaakt van de graasweidegrond. Deze mobiele huisvesting is zo geconstrueerd dat konijnen de weidegrond op de vloer kunnen afgrazen.

De binnenruimte van mobiele en vaste huisvesting is zo geconstrueerd dat:

- de hoogte voldoende is om konijnen rechtop te laten staan met gespitste oren
- de ruimte verschillende groepen konijnen kan herbergen en de mogelijkheid biedt om de jongen uit één nest bijeen te houden bij de overgang naar de mestfase
- het voor rammen en drachtige en geslachtsrijpe fokvoedsters mogelijk is om specifieke dierenwelzijnsredenen en voor een beperkte periode te worden gescheiden van de groep, mits ze oogcontact kunnen houden met andere konijnen
- het voor de voedster mogelijk is om weg te gaan van het nest en terug te keren naar het nest om de jongen te zogen

De binnenruimte voorziet in:

- o beschutte plekken, met inbegrip van donkere schuilplaatsen in voldoende aantal voor alle categorieën van konijnen
- o toegang tot de nesten van alle voedsters ten minste één week vóór de verwachte datum van de worp en ten minste tot aan het eind van de zogperiode
- o toegang tot voldoende nesten voor de jongen, met ten minste één nest per zogende voedster met jongen
- o knaagmateriaal voor de konijnen

De buitenruimte van vaste huisvesting wordt als volgt geconstrueerd:

- de ruimte bevat voldoende verhoogde platforms die gelijk zijn verdeeld over de minimumoppervlakte ervan
- de ruimte is omsloten met hekken die hoog en diep genoeg zijn om te voorkomen dat de dieren ontsnappen door er overheen te springen of er onderdoor te graven
- is de ruimte deels van beton, dan is er gemakkelijk toegang tot het deel van de buitenren dat begroeiing bevat. Zonder zo'n gemakkelijke toegang telt het oppervlak van het betonnen gedeelte niet mee bij de berekening van het minimumoppervlak van de buitenruimte

de buitenruimte biedt:

- o alle categorieën konijnen voldoende beschutte plekken, met inbegrip van donkere schuilplaatsen
- o knaagmateriaal voor de konijnen

De begroeiing van de buitenrennen wordt regelmatig onderhouden, zodat deze aantrekkelijk is voor konijnen.

Tijdens het graasseizoen wordt geregeld gewisseld van weidegrond, die zodanig wordt beheerd dat de konijnen optimaal kunnen grazen.

Wanneer er onvoldoende gras beschikbaar is voor konijnen, dan moet er vezelrijk voer zoals stro en/of hooi verstrekt worden. Het aandeel ruwvoer in het rantsoen van konijnen bedraagt minstens 60%.

7.2.1.5 - Specifiek voor hertachtigen

Bovenop de algemene voorschriften voor herbivoren gelden ook volgende specifieke regels voor hertachtigen.

Hertachtigen worden gehouden in omheinde buitenruimten of rennen met weidegrond voor zover de omstandigheden dat toelaten.

De omheinde buitenruimten of rennen zijn zo ingericht dat de verschillende soorten hertachtigen zonedig kunnen worden gescheiden.

Elke omheinde buitenruimte of ren is of in twee gebieden onder te verdelen óf grenst aan een andere omheinde buitenruimte of ren. Zo kunnen onderhoudsmaatregelen op elk gebied of elke omheinde buitenruimte of ren na elkaar worden uitgevoerd.

Er zijn visuele en weerbeschermingsvoorzieningen, bij voorkeur in de vorm van natuurlijke beschutting, zoals groepen bomen en struiken, delen van bossen of houtzomen die deel uitmaken van de omheinde buitenruimte of ren. Als dat niet het hele jaar door voldoende haalbaar is, wordt overdekte kunstmatige beschutting geboden.

Omheinde buitenruimten of rennen zijn uitgerust met voorzieningen of bedekt met begroeiing die de dieren de mogelijkheid bieden huid van hun gewei af te schuren.

In de laatste fase van de dracht en gedurende twee weken na de geboorte hebben vrouwelijke herten toegang tot gebieden met begroeiing waarin hun kalveren kunnen worden verstopt. Hekken rond omheinde buitenruimten of rennen zijn zo geconstrueerd dat de herten niet kunnen ontsnappen.

Het natuurlijk grazen in de omheinde ruimte moet tijdens de vegetatie verzekerd worden. Omheinde ruimten, waar tijdens de periode van de vegetatie de voeding via het grazen niet verzekerd kan worden, zijn niet toegelaten. Bijkomende voeding is enkel toegestaan als er wegens ongunstige weersomstandigheden niet kan worden gegraasd.

De herten moeten in een omheind leefgebied schoon en vers drinkwater ter beschikking hebben. Is er geen voor dieren gemakkelijk toegankelijke natuurlijke waterbron ter beschikking, dan moeten er drinkplaatsen voorzien worden.

Herten moeten beschikken over schuilplaatsen, beschutte plaatsen en hekken die de dieren geen schade berokkenen. In omheinde ruimten moet voor de dieren de mogelijkheid voorzien worden om in modder te rollen, om zo hun huid te onderhouden en hun temperatuur in evenwicht te houden.

De voederplaatsen moeten op plaatsen staan die beschermd zijn tegen weersinvloeden en toegankelijk zijn voor de dieren en verzorgers. Op plaatsen waar er voederbakken staan, moet de bodem verhard zijn en de installatie om te voederen moet onder een afdak staan.

Als er niet voortdurend toegang tot diervoeder is, moeten de voederplaatsen zo ingericht zijn dat alle dieren tegelijkertijd kunnen eten.

7.2.2 - Varkens

Zeugen moeten in groepen worden gehouden, behalve in de laatste fase van de dracht en tijdens de zoogtijd, wanneer zeugen zich vrijelijk in hun omheinde ruimte moeten kunnen bewegen en hun beweging alleen kortstondig mag worden beperkt. Zeugen moeten een aantal dagen voor de verwachte worp een hoeveelheid stro of ander geëigend natuurlijk materiaal krijgen die groot genoeg is om een nest te maken.

Varkens moeten in de bewegingsruimten kunnen mesten en wroeten. Voor het wroeten mag je verschillende onderlagen gebruiken. Er moet altijd een bed van stro of een ander geschikt materiaal voorhanden zijn dat groot genoeg is om ervoor te zorgen dat alle varkens in een omheinde ruimte gelijktijdig kunnen liggen in de positie die het meest ruimte in beslag neemt.

Tenminste de helft van de wettelijk voorsgeschreven minimumoppervlakte van zowel de binnen- als de buitenruimte is dicht, dat wil zeggen, niet voorzien van een latten- of roosterconstructie.

Voor bestaande biovarkenshouderijen is een overgangperiode tot 1 januari 2030 voorzien om eventuele aanpassingen of verbouwingen te doen aan de buitenruimte of het mestopvangsysteem.

Openluchtruimten zijn aantrekkelijk voor varkens. Waar mogelijk wordt de voorkeur gegeven aan velden met bomen of bossen.

Openluchtruimten bieden een buitenklimaat, alsmede toegang tot beschutting en middelen waarmee varkens hun lichaamstemperatuur kunnen reguleren.

7.3 - Specifieke voorschriften voor pluimvee ▲

7.3.1 - Stallen ▲

Ten minste een derde van het vloeroppervlak van de stal bestaat uit een vaste bodem (dus geen latten- of roosterconstructie). De vaste bodem is bedekt met strooisel (stro, houtkrullen, zand, turfmolm,...).

Er is voldoende daglicht aanwezig. Dit mag je aanvullen met kunstlicht tot maximaal 16 uur licht per dag. Er is een ononderbroken rustperiode zonder kunstlicht van tenminste 8 uur.

In pluimveestallen voor legkippen moet voldoende vloeroppervlakte beschikbaar zijn voor het opvangen van de uitwerpselen.

In pluimveestallen voor vleeskippen is de totale nuttige oppervlakte kleiner dan 1.600 m² per productie-eenheid. Voor legkippen is er geen dergelijke beperking.

Na het houden van een partij pluimvee maak je de stal volledig leeg, waarna die volledig wordt gereinigd en ontsmet. Deze vereiste geldt niet voor pluimvee dat niet in partijen wordt gekweekt en de hele dag vrij kan rondlopen.

Voor pluimveestallen die zijn onderverdeeld in afzonderlijke compartimenten bedoeld om meerdere koppels te houden, geldt het volgende:

- de compartimenten zorgen ervoor dat contact met andere koppels beperkt is en dat dieren uit verschillende koppels zich in de pluimveestal niet kunnen mengen
- de volgende maximale grootten van koppels in een enkel compartiment van een pluimveestal zijn van toepassing:
 - 3 000 ouderdieren *Gallus gallus*
 - 10 000 jonge hennen
 - 4 800 stuks mestpluimvee *Gallus gallus*
 - 2 500 kapoenen, ganzen of kalkoenen
 - 4 000 poulardes
 - 3 200 mannelijke pekingeenden of 4 000 vrouwelijke pekingeenden
 - 3 200 mannelijke Barbarijse eenden of 4 000 vrouwelijke Barbarijse eenden
 - 3 200 mannelijke mulardeenden of 4 000 vrouwelijke mulardeenden
 - 5 200 parelhoenders
- voor ander mestpluimvee dan *Gallus gallus* zijn de compartimenten gescheiden door dichte tussenschotten. Zulke dichte tussenschotten zorgen voor een volledige fysieke afscheiding, van de vloer tot het dak van het gebouw, van elk compartiment van de pluimveestal
- voor ouderdieren *Gallus gallus*, leghennen, jonge hennen, leghanen en mestpluimvee *Gallus gallus* zijn de compartimenten gescheiden door dichte tussenschotten of halfdichte tussenschotten of netten of gaas.

In pluimveestallen mag gebruik gemaakt worden van etagesystemen. Waar etagesystemen worden gebruikt, gelden de volgende regels:

- ze mogen alleen worden gebruikt voor ouderdieren Gallus gallus, leghennen, jonge hennen voor de toekomstige eierproductie, jonge hennen als toekomstige ouderdieren en leghanen
- ze bestaan uit maximaal drie etages bruikbare oppervlakte, inclusief de begane grond
- de hogere etages zijn zo geconstrueerd dat er geen uitwerpselen vallen op de dieren eronder, en zijn uitgerust met een efficiënt mestverwijderingssysteem
- alle etages bieden de mogelijkheid tot een eenvoudige inspectie van de dieren
- alle dieren kunnen zich vrij en gemakkelijk bewegen naar de verschillende niveaus of tussenliggende ruimten
- etagesystemen zijn zo geconstrueerd dat alle dieren gemakkelijk en gelijke toegang hebben tot openluchtruimten
- Bestaande bioplumveehouderijen waar aanpassingen aan de stallen nodig zijn, hebben tijd tot 1 januari 2030 om te voldoen aan de vereisten inzake het maximumaantal etages en inzake het mestverwijderingssysteem.
- Bestaande bio-opfokpoeljenbedrijven waar ingrijpende aanpassingen van de structuur van de pluimveestallen nodig zijn, hebben tot 1 januari 2030 om te voldoen aan de nieuwe bezettingsdichtheid en het minimumoppervlak van de binnen- en buitenruimtes.

Pluimveestallen zijn uitgerust met zitstokken of verhoogde zitniveaus of beide. Stokken of verhoogde zitniveaus of beide moeten beschikbaar zijn als de dieren nog jong zijn, in afmetingen zoals weergegeven in tabel 7. Bestaande bioplumveehouderijen hebben tijd tot 1 januari 2025 om te voldoen aan de nieuwe bepalingen inzake vereiste zitstokken of verhoogde zitniveaus.

Mobiele pluimveestallen mogen voor pluimvee worden gebruikt, mits deze tijdens de productiecyclus geregeld worden verplaatst zodat er begroeiing beschikbaar blijft voor de dieren; deze stallen worden ten minste tussen twee partijen pluimvee in verplaatst. De bezettingsdichtheid voor mestpluimvee kan worden verhoogd tot maximaal 30 kg levend gewicht per m², mits het vloeroppervlak van de mobiele stal niet groter is dan 150 m².

Pluimveestallen zijn zo zijn ontworpen dat alle dieren gemakkelijk toegang hebben tot openluchtruimten. Daartoe gelden de volgende regels:

- de buitenbegrenzing van de pluimveestal heeft openingen die rechtstreeks toegang bieden tot openluchtruimten;
- elke afzonderlijke opening is groot genoeg voor de dieren;
- de dieren hebben een onbelemmerde toegang tot de openingen;
- de openingen van de buitenbegrenzing van de pluimveestal hebben samen een totale lengte van ten minste 4 meter per 100 m² bruikbare oppervlakte van het minimumoppervlak van de binnenruimte van de pluimveestal;
- hoger gelegen openingen zijn voorzien van een loopplank.

Voor pluimveestallen met veranda's gelden de volgende regels:

- „veranda”: een extra, overdekte, niet-geïsoleerde buitenruimte van een pluimveestal met aan de langste zijde gewoonlijk een afsluiting van metaaldraad of metaalgaas, met een buitenklimaat, met natuurlijke en, waar nodig, kunstmatige verlichting en met een van strooisel voorziene vloer
- de buitenbegrenzing van de pluimveestal, zowel van de binnenstal naar de veranda als van de veranda naar de openluchtruimte, heeft openingen langswaar de dieren naar binnen of naar buiten kunnen gaan en die gemakkelijk toegang bieden tot respectievelijk de veranda en de openluchtruimte
- de openingen van de binnenstal naar de veranda hebben samen een totale lengte van ten minste 2 meter per 100 m² bruikbare oppervlakte van het minimumoppervlak van de binnenruimte van de pluimveestal. De openingen van de veranda naar de openluchtruimte hebben samen een totale lengte van ten minste 4 meter per 100 m² bruikbare oppervlakte van het minimumoppervlak van de binnenruimte van de pluimveestal

- de bruikbare oppervlakte van de veranda telt niet mee bij de berekening van de bezettingsdichtheid en het minimumoppervlak van de binnen- en buitenruimte. Wel mag een extra, overdekt buitengedeelte van een gebouw dat bestemd is voor pluimvee en zodanig geïsoleerd is dat het geen buitenklimaat heeft, meetellen bij de berekening van de bezettingsdichtheid en het minimumoppervlak van de binnenruimten, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:
 - o het is 24 uur per dag volledig toegankelijk
 - o de openingen voldoen aan dezelfde vereisten als die voor pluimveestallen met veranda's.
- de bruikbare oppervlakte van de veranda maakt geen deel uit van de totale bruikbare oppervlakte van pluimveestallen voor mestpluimvee
- Bestaande bioplumveehouderijen met een overdekt buitengedeelte hebben tot 1 januari 2025 de tijd om de nodige aanpassingen te doen aan het buitengedeelte of om hun bezettingsdichtheid te verlagen om te voldoen aan de nieuwe bezettingsdichtheid

7.3.2 - Uitlopen

Leghennen en vleeskippen moeten tenminste één derde van hun leven vrije toegang hebben tot een uitloop in de open lucht, behalve wanneer tijdelijke beperkingen zijn opgelegd omwille van de bescherming van volksgezondheid of diergezondheid. Verder kan hiervan alleen worden afgeweken als de weersomstandigheden en de staat van de grond, toegang tot de uitloop niet mogelijk maken. Als de pluimveehouder van oordeel is dat de weersomstandigheden het niet toelaten om de dieren buiten te laten, wordt dit tijdig (= voor het sluiten van de luiken) en dagelijks genoteerd in het veeboek. Vriesweer wordt niet aanzien als een reden om de toegang tot de buitenloop af te sluiten. Als de uitloop met sneeuw bedekt is of het oppervlak van de uitloop met water verzadigd is, mogen de luiken dicht.

Legkippen moeten vanaf 14 dagen na de aankomst in de legstal toegang krijgen tot de uitloop en dit dagelijks vanaf 11 uur in de voormiddag tot zonsondergang en dit tot ze het bedrijf verlaten. Opfokpoeljen moeten naar de buitenloop kunnen vanaf de leeftijd van 9 weken en dit vanaf 11 uur in de voormiddag tot zonsondergang.

Vleeskippen moeten naar de buitenloop kunnen vanaf de leeftijd van 6 weken en dit vanaf 11 uur in de voormiddag tot zonsondergang.

Wanneer de uitloop als gevolg van bijvoorbeeld langdurige sneeuw of zeer droge weersomstandigheden weinig voeder te bieden heeft, moet het rantsoen van het pluimvee worden aangevuld met ruwvoer.

Pluimvee dat binnen wordt gehouden als gevolg van beperkingen of verplichtingen omwille van de bescherming van volksgezondheid of diergezondheid, moet permanent toegang hebben tot voldoende hoeveelheden ruwvoer en geschikt materiaal om aan zijn ethologische behoeften te voldoen. In het geval dat ouderdieren en opfokpoeljen moeten binnen gehouden worden als gevolg van verplichtingen omwille van de bescherming van volksgezondheid of diergezondheid, dan worden veranda's als openluchtruimten beschouwd en worden ze afgeschermd met een barrière van metaalgaas om andere vogels buiten te houden.

Openluchtruimten zijn aantrekkelijk voor het pluimvee en zijn volledig toegankelijk voor alle dieren. De openluchtruimten van pluimvee zijn voor het grootste deel bedekt met een gevarieerde begroeiing.

De openluchtruimten bieden de dieren over de hele open ruimte voldoende schuilvoorzieningen of beschutting of struiken of bomen, zodat de dieren de volledige openluchtruimte gelijkmatig benutten.

Bij pluimveestallen die in afzonderlijke compartimenten zijn onderverdeeld om meerdere koppels te herbergen, zijn de openluchtruimten van de afzonderlijke compartimenten van elkaar gescheiden. Zo blijft het contact tussen de koppels beperkt en kunnen dieren uit verschillende koppels zich niet mengen.

De begroeiing van de openluchtruimte wordt regelmatig onderhouden om een mogelijk overschot aan nutriënten te voorkomen.

De openluchtruimte strekt zich niet verder uit dan 150 m van de dichtstbij gelegen opening van de pluimveestal. Echter, een uitbreiding tot 350 m van de dichtstbijzijnde opening van het gebouw is toegestaan mits voldoende plekken die beschutting bieden tegen slecht weer en roofdieren, gelijkmatig over de openluchtruimte zijn verdeeld, met ten minste vier beschutte plekken per hectare. Deze beschutte plekken mogen ook van natuurlijke aard zijn (bomen, struiken). Bestaande bioplumveehouderijen moeten hier uiterlijk 1 januari 2030 aan voldoen.

Na het houden van een partij pluimvee, hou je de uitlopen tenminste 4 weken vrij om de vegetatie te laten aangroeien en omwille van gezondheidsredenen. Dit is niet van toepassing op pluimvee dat niet in partijen wordt gekweekt, niet in uitlopen wordt gehouden en de hele dag vrij kan rondlopen.

Waterpluimvee moet verder ook toegang hebben tot een waterloop, een vijver, een meer of een poel. Wanneer de weersomstandigheden dergelijke toegang niet toelaten, moeten deze dieren toegang hebben tot water waarin zij hun kop kunnen onderdompelen om hun veren te reinigen.

Ganzen moeten in de openluchtruimte de mogelijkheid hebben om gras te eten.

7.4 - Specifieke voorschriften voor slakken

Om slakken onder biologische aanduiding te kunnen verkopen, worden de dieren na hun geboorte volgens de biologische productiemethode gehouden.

Met uitzondering van de winterslaapperiode en de periode in de binnenruimte worden de slakken gehouden in een buitenruimte. De buitenruimte is begroeid. De winterslaapperiode mag in een beschutte omgeving plaatsvinden, namelijk een overwinteringsruimte.

Na de winterslaapperiode worden de slakken uit de overwinteringsruimte gehaald en mogen de slakken nog tot uiterlijk 15 mei in een binnenruimte gehouden worden. De slakken mogen maximaal 6 weken in de binnenruimte gehouden worden. Uiterlijk op 16 mei worden de slakken in de buitenruimtes uitgezet. Ze mogen ook na de winterslaapperiode direct van de overwinteringsruimte in de buitenruimtes uitgezet worden, zonder eerst in de binnenruimte gehouden te worden.

Slakken jonger dan zes weken mogen maar tot en met 15 mei in een binnenruimte gehouden worden. Daarna worden ze in een buitenruimte gehouden.

In het najaar worden de slakken naar de overwinteringsruimte gebracht voor de winterslaap.

De niet volledig afgemeste slakken worden overgebracht naar een overwinteringsruimte voor de winterslaap tot ze terug kunnen worden uitgezet in het volgende jaar voor verder afmesten.

De slakken worden gehouden en voortgeplant met respect voor hun natuurlijke biologische cyclus.

Op het einde van elke vetmestingscyclus blijven de buitenparken leeg gedurende minstens vier weken.

De buitenruimten voor slakken kunnen aangerijkt worden met regenwormen van de soort *Esenia fetida* (tijgerworm).

Voor het slachten worden de slakken uit de buitenparken genomen en gedurende minstens vier dagen uitgevast. Het broeien wordt uitgevoerd met kokend water dat al of niet is gezouten.

Het overspannen met gaas van de buitenuitloop wordt niet gezien als afdekken van de openluchtruimten.

Het bijvoederen van slakken, zowel de fokdieren als de productiedieren, is toegelaten.

Het etiket van de voorverpakte bereide slakken vermeldt bij de verkoopbenaming ook de wetenschappelijke naam van de slak.

7.5 - Reiniging van gebouwen en materiaal

De stallen, hokken, uitrusting en gereedschappen moet je goed reinigen en ontsmetten om ziekten te voorkomen. Uitwerpselen, urine en voedselresten moet je regelmatig verwijderen om ongewenste geuren te beperken en te vermijden dat insecten of knaagdieren aangetrokken worden.

Voor de reiniging en desinfectie mag je enkel de producten gebruiken uit onderstaande lijst toegestane reinigings- en desinfecterende middelen. **De producten aangeduid met een asterisk mag je niet gebruiken als biocide:**

- Kalium- en natriumzeep
- Water en stoom
- Kalkmelk
- Kalk
- Ongebluste kalk
- Natriumhypochloriet (bijvoorbeeld bleekwater)
- Bijtende soda*
- Bijtende potas*
- Waterstofperoxide
- Natuurlijke plantenextracten* (lijnzaadolie, lavendelolie en pepermuntolie mogen wel als biocide gebruikt worden)
- Citroenzuur, mierenzuur, melkzuur, oxaalzuur* en azijnzuur
- Alcohol
- Salpeterzuur* (uitrusting van melkstallen)
- Fosforzuur* (uitrusting van melkstallen)
- Formaldehyde
- Reinigings- en ontsmettingsmiddelen voor spenen en melkinstallaties
- Natriumcarbonaat*
- Kopersulfaat*
- Kaliumpermanganaat*
- Uit natuurlijk *Camelia*-zaad vervaardigde theezaadpellets*
- Humuszuur*
- Peroxyazijnzuren* (perazijnzuur mag wel als biocide gebruikt worden)

Je mag gebruikmaken van rodenticiden (enkel in vallen) en van de producten uit bijlage 2 van het onderdeel plantaardige productie om gebouwen te ontdoen van insecten en andere plagen.

8. Gezondheid van de dieren

8.1 - Ziektepreventie ⚠

In de biologische veehouderij staat ziektepreventie voorop. Dit is gebaseerd op

- De selectie van rassen en stammen
- Veehouderijpraktijken
- Hoogwaardig voeder en evenwichtig rantsoen
- Lichaamsbeweging
- Een passende bezettingsgraad
- een volwaardige huisvesting onder hygiënische omstandigheden

Preventieve behandelingen met chemisch gesynthetiseerde, allopathische geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik, of antibiotica **of bolusmaterialen die zijn samengesteld uit chemisch gesynthetiseerde allopathische moleculen**, zijn niet toegestaan in bio. Er is sprake van een preventieve behandeling als de behandeling is toegepast zonder dat het dier de ziektesymptomen vertoont of vooraleer er een gezondheidsprobleem werd vastgesteld door een dierenarts.

Stoffen om de groei of de productie te bevorderen (inclusief antibiotica, coccidiostatica en andere kunstmatige groeibevorderende hulpstoffen) en hormonen of soortgelijke stoffen, zijn verboden.

Behandelingen van overheidswege opgelegd omwille van de bescherming van de volksgezondheid en de diergezondheid, zijn toegelaten. Ook immunologische diergeneesmiddelen (=vaccinatie) zijn toegestaan.

8.2 - Diergeneeskundige behandelingen

Zieke of gewonde dieren moet je onmiddellijk (laten) behandelen om lijden te vermijden.

Als behandeling geef je de voorkeur aan fytotherapeutische producten, homeopathie of spoorelementen, vitamines of mineralen. Uiteraard moet het therapeutisch effect voldoende doeltreffend zijn voor de diersoort en de aandoening.

Is dit niet het geval, dan kan je onder de verantwoordelijkheid van een dierenarts toch een regulier geneesmiddel gebruiken. Zorg in dat geval voor een goede identificatie van het dier of het lot.

Alle behandelingen registreer je in het veeboek dat je aan de controleur moet kunnen voorleggen. Meer bepaald noteer je de datum van de behandeling, de diagnosegegevens, de dosering, de aard van het geneesmiddel, indicatie van de actieve farmacologische stoffen, behandelingsmethode en recepten van de dierenarts met de motivering daarvan en de wachttijd (zie onder 8.3).

8.3 - Beperkingen als gevolg van diergeneeskundige behandelingen ⚠

Als een regulier diergeneesmiddel werd gebruikt, dan moet je voor de verkoop als bio rekening houden met een langere wachttijd. Daarbij zijn 2 mogelijkheden:

1. Het etiket van het geneesmiddel vermeldt een wachttijd die niet gelijk is aan 0: de wachttijd voor de verkoop als bio bedraagt het dubbele
2. **Het etiket vermeldt een wachttijd die gelijk is aan 0 of vermeldt geen wachttijd: dan is de wachttijd voor de verkoop als bio 48 uur. Deze bepaling wordt mogelijk nog verduidelijkt door de Europese Commissie.**

Per jaar zijn maximaal drie behandelingskuren met antibiotica en chemisch gesynthetiseerde allopatische diergeneesmiddelen toegestaan. Voor dieren met een productieve levenscyclus die korter is dan één jaar (bv. vleesrammen, vleeskippen, vleesvarkens) is één diergeneeskundige behandelingskuur het maximum. Een diergeneeskundige behandeling is elke curatieve of preventieve behandeling van één specifiek ziektegeval. Wordt dit aantal overschreden, dan moet het dier opnieuw een omschakelingsperiode doorlopen.

9. Voortplanting van de dieren

In bio is de voortplanting gebaseerd op natuurlijke methoden. Je mag de voortplanting niet stimuleren of bronst synchroniseren met hormonen of gelijkaardige stoffen. Zulke stoffen mag je enkel gebruiken als eventuele therapeutische behandeling van een afzonderlijk dier.

Ook andere vormen van kunstmatige voortplanting zoals klonering en embryotransplantatie zijn verboden. Kunstmatige inseminatie is wel toegestaan.

In bio geef je de voorkeur aan een geschikt ras (zie ook punt 4.2). De dieren moeten zich op een natuurlijke manier kunnen voortplanten. Na drie volledige jaren biologische productie moet het aantal natuurlijke geboorten bij rundvee ten minste 30% van het totaal aantal geboorten zijn. Na vijf volle jaren biologische productie moet dit ten minste 90% zijn.

10. Ingrepen bij dieren

Het couperen van staarten voor schapen, het snavelkappen in de eerste drie levensdagen, en het onthoornen kan alleen per geval uitzonderlijk worden toegestaan wanneer deze ingrepen de gezondheid, het welzijn of de hygiëne van het dier ten goede komen of de veiligheid van de werknemers anders in gevaar is. Het verwijderen van hoornknoppen is alleen per geval toegestaan wanneer deze ingreep de gezondheid, het welzijn of de hygiëne van het dier ten goede komt of de veiligheid van de werknemers anders in gevaar is.

De overheid staat een dergelijke ingreep enkel toe indien de redenen gemotiveerd en gerechtvaardigd zijn. Het formulier om een toelating aan te vragen, kan je downloaden op de website van het Departement Landbouw & Visserij: <https://lv.vlaanderen.be/en/node/9185>

Je doet je aanvraag via je controleorgaan. Na advies van je controleorgaan (binnen de 14 dagen) zal het Departement Landbouw en Visserij al dan niet de afwijking toestaan (eveneens 14 dagen tijd). Je wordt daarvan op de hoogte gebracht. het Departement Landbouw en Visserij beslist eveneens over de duur van de afwijking, die maximaal 12 maanden is.

Bij het uitvoeren van de ingreep moet je het lijden van de dieren tot een minimum beperken, door adequate anesthesie of analgesie toe te passen en de ingreep op de optimale leeftijd van de dieren te laten verrichten door gekwalificeerd personeel. Onder deze voorwaarden is ook fysieke castratie toegestaan. Chemische castratie (Improvac) is niet toegestaan.

11. Slachtleeftijd of traaggroeiend ras (pluimvee) ⚠

Pluimvee moet een minimum leeftijd hebben vooraleer het mag geslacht worden: zie tabel.

Soort pluimvee	Minimumleeftijd voor de slacht
Vleeskippen	81 dagen
Kapoenen	150 dagen
Pekingeeenden	49 dagen
Vrouwelijke Barbarijse eenden	70 dagen
Mannelijke Barbarijse eenden	84 dagen
Mallardeenden	92 dagen
Parelhoenders	94 dagen
Mannelijke kalkoenen en braadganzen	140 dagen
Vrouwelijke kalkoenen	100 dagen

Tabel 11: minimum slachtleeftijd pluimvee

De minimumleeftijd geldt niet als je gebruik maakt van een traag groeiend ras, d.w.z. een ras waarvan de gemiddelde dagelijkse groei minder is dan 38 g/dag.

Merk op dat ook bij deze rassen onrechtstreeks een minimum slachtleeftijd van 70 dagen blijft gelden als je gebruik maakt van gangbare eendagskuikens. Er geldt in dit geval immers een omschakelperiode van 10 weken. Pas na de zeventigste dag zijn de dieren dus biologisch.

12. Bereiding of thuisverkoop op het landbouwbedrijf

Wanneer je als producent ook nog producten verder bereidt en/of rechtstreeks aan de consument verkoopt, dan moet je uiteraard ook aan die vereisten voldoen: zie de desbetreffende onderdelen van deze publicatie. Je controleorgaan zal voor de controle van je bereidingsactiviteit een bijkomende vergoeding voor aanrekenen behalve als:

- je het product bereidt op je eigen bedrijf
- dit product wordt voornamelijk, namelijk meer dan 80%, rechtstreeks verkocht aan de eindconsument
- je voor de bereiding enkel ingrediënten aankoopt die je niet op je eigen bedrijf produceert
- maximaal 50% (gewicht) van de ingrediënten aankoopt

13. Etikettering

Dierlijke producten kunnen enkel geëtiketteerd worden met een verwijzing naar bio als de omschakelingsperiode afgelopen is.

13.1 - Verwijzing naar 'bio' in de verkoopbenaming

Producten afkomstig van de biologische landbouw kunnen ook verkocht worden met de vermelding van 'bio' in de verkoopbenaming, bijvoorbeeld bio-eieren.

Onderstaande aanduidingen zijn verplicht op het etiket en/of de handelsdocumenten die bij het product horen. Je mag de aanduidingen op een etiket vermelden, maar het is ook toegestaan deze te vermelden op een begeleitend document. Het document en het product moeten dan wel onbetwistbaar met elkaar in verband staan.

Je moet de aanduidingen op een opvallende plaats aanbrengen. Daarnaast moeten de aanduidingen goed zichtbaar, duidelijk leesbaar en onuitwisbaar zijn.

- Naam en adres van je bedrijf. Ben je niet de eigenaar van het product moet de eigenaar ook vermeld worden
- Naam van het product, met verwijzing naar bio
- Naam en codenummer van je controleorgaan
 - o Certisys: BE-BIO-01
 - o TÜV NORD Integra: BE-BIO-02
 - o Inscert Partner: BE-BIO-03

13.2 - Gebruik Europees logo ▲

Als het gaat over producten afkomstig van de biologische landbouw of bioproducten die voorverpakt worden, moet ook het Europees logo verplicht aangeduid worden op de verpakking van het product. Het controlenummer van het bevoegde controleorgaan moet dan ook op deze verpakking vermeld staan. Het Europees logo moet zich dan bovendien bevinden in de nabijheid van het codenummer van het controleorgaan.

Net onder het controlenummer van het controleorgaan moet de plaats vermeld worden waar de agrarische grondstoffen geteeld zijn. Aanduiding van de plaats kan onder verschillende vormen:

- '*EU landbouw*': als **95%** of meer van de ingrediënten in de EU geteeld zijn;
- '*EU/niet-EU landbouw*': als minder dan **95%** van de ingrediënten in de EU geteeld zijn;
- '*Niet-EU Landbouw*': als meer dan **95%** van de ingrediënten buiten de EU geteeld zijn.

Als het product volledig in België of in een ander land **of regio** geteeld is, mag ook België of dit ander land **of regio** vermeld worden in plaats van 'EU landbouw'.

Noot: onder voorverpakte producten verstaat men alle producten die aan de eindgebruiker worden aangeboden in een verpakking die vooraf werd aangebracht en wel zodanig dat het verpakkingsmateriaal het levensmiddel volledig of ten dele bedekt, maar zodanig dat de inhoud niet kan worden veranderd zonder dat het verpakkingsmateriaal wordt geopend of aangetast.

14. Transport

14.1 - Algemeen

Als je zowel biologische als niet-biologische producten laat ophalen, moet je ervoor zorgen dat er geen vermenging of verwisseling tussen bio- en niet-bioproducten optreedt. Je houdt alle gegevens bij over het tijdstip van ophalen (dag en uur), de ophaalroute en het tijdstip van ontvangst.

Biologische producten moeten worden vervoerd in daarvoor geschikte verpakkingen, recipiënten/containers of voertuigen (wanneer het gaat om bulk), die zodanig zijn afgesloten dat de inhoud niet kan worden gewijzigd zonder de verzegeling te beschadigen. De verpakkingen, containers of voertuigen zijn voorzien van volgende informatie:

- Naam en adres van de leverancier die de producten vervoert en aanlevert
- Naam en adres van de eigenaar van het product indien dat iemand anders is
- Productnaam en de verwijzing waaruit de biologische oorsprong blijkt
- Naam of nummer controleorgaan
- Traceerbare code of datum laatste handeling

Deze aanduidingen kunnen op een etiket staan, op het recipiënt/de container of in het begeleidend document dat onbetwistbaar in verband staat met het product. Dit begeleidend document bevat eveneens informatie over de leverancier en/of de vervoerder.

Je hoeft de verpakkingen/recipiënten of containers niet af te sluiten als het om rechtstreeks vervoer van biologische of omschakelingsproducten gaat tussen twee gecertificeerde bedrijven. Voorwaarde is dan dat de producten vergezeld zijn van een document met de hierboven vermelde informatie. Zowel de verzender als de ontvanger houden de bewijsstukken van dit vervoer bij voor hun controleorganen.

Ook wanneer je biologische of omschakelingsproducten ontvangt, moet je op een aantal zaken letten en die registreren:

- Is de sluiting van de verpakking of het recipiënt/de container goed?
- Zijn de verplichte aanduidingen vermeld (zie hierboven)?
- Komen de gegevens op het etiket overeen met de gegevens in de begeleidende documenten?

14.2 - Transport van dieren

De duur van het vervoer van dieren moet je tot een minimum beperken. Bij het in- en uitladen mag je geen gebruik maken van elektrische dwangmiddelen. Je mag ook geen gebruik maken van allopathische kalmeringsmiddelen voor en tijdens het transport.

Het transport van dieren gaat in de praktijk gepaard met een verhandelingsbon.

15. Controle en certificering, sancties en mogelijke gevolgen

15.1 - Kennisgeving

Wie wil omschakelen naar biologische productie, moet een kennisgeving doen **aan de bevoegde overheid** en een contract met een controleorgaan ondertekenen. **De kennisgeving doe je via het e-loket van het Departement Landbouw & Visserij: <https://lv.vlaanderen.be/nl/e-loket>**

Je kennisgeving moet volgende gegevens bevatten:

- Je identificatiegegevens: klantnummer bij de bevoegde entiteit, ondernemingsnummer, naam, adres, e-mailadres
- bij welk controleorgaan je bent aangesloten en bewijs van aansluiting
- voor welke activiteiten en productcategorieën je de melding indient
- in voorkomend geval bewijs van de benodigde registratie, melding of erkenning bij FAVV tenzij de bevoegde entiteit rechtstreeks over die gegevens beschikt
- de vermelding of je een gemengde activiteit uitvoert
- in voorkomend geval een verklaring dat de verantwoordelijkheid voor de biologische productie op jou blijft rusten en je die verantwoordelijkheid niet op (een) onderaannemer(s) hebt overgedragen
- de vermelding of je al eerder aangesloten was bij een controleorgaan voor bio-certificering en in voorkomend geval welk

Met het indienen van de kennisgeving verbind je jezelf ertoe om vanaf dan alle wettelijke bepalingen inzake bio toe te passen.

Een contract kan je opvragen bij het controleorgaan van je keuze. In Vlaanderen heb je de keuze tussen drie controleorganen:

- BE-BIO-01 Certisys
www.certisys.eu
- BE-BIO-02 TÜV NORD Integra
www.tuv-nord.com/be
- BE-BIO-03 Inscert Partner
www.quality-partner.be

Voor meer informatie over deze controleorganen en hun tarieven verwijzen we graag door naar hun respectievelijke websites.

15.2 - Beschrijving van je bedrijf en activiteiten

Bij aanvang van de controle dien je een volledige beschrijving van je bedrijf en je activiteiten op te stellen en te ondertekenen. Hierin neem je ook op welke praktische maatregelen je treft om ervoor te zorgen dat de biologische regels wordt gerespecteerd. Deze beschrijving moet indien nodig worden geactualiseerd.

Het doorlopen van dit proces en het ontwikkelen van dergelijk bedrijfsbeheerplan wordt door producenten vaak als lastig beschouwd. Maar deze stap is belangrijk omdat het je aanmoedigt om na te denken over de biologische productiemethode en deze beter te begrijpen. Door dit plan en deze verklaringen persoonlijk te ondertekenen, bevestig je ook je inzet voor bio.

Voor de plantaardige productie geef je aan over welke percelen het gaat (kadastrale indeling), de oppervlakte ervan en de datum wanneer op dat perceel voor het laatst producten zijn gebruikt die niet toegestaan zijn in bio. Ook geef je alle info over de opslagruimten van de grondstoffen en producten, en desgevallend de verwerking en het verpakken. Bij dierlijke productie geef je tevens:

- Een volledige beschrijving van de stallen, de weidegronden, de openluchtruimten enzovoort en indien van toepassing, de plaatsen voor opslag, verpakking en verwerking, dierlijke producten, grondstoffen en productiemiddelen
- Een volledige beschrijving van de installaties voor de opslag van dierlijke mest
- Een schema voor het uitrijden van de mest, met een volledige beschrijving van de oppervlaktes voor plantaardige productie
- Indien van toepassing, de schriftelijke regelingen die je hebt getroffen met andere bedrijven voor het uitrijden van de mest
- Een beheersplan betreffende de biologische dierhouderij

Als er zich wijzigingen voordoen in de beschrijving van je bedrijf of activiteiten, dan breng je daar telkens je controleorgaan van op de hoogte.

Deze ondertekende verklaring dient ook de verbintenis te bevatten om:

- in het geval van een gestaafd vermoeden van niet-naleving, een vermoeden van niet-naleving dat niet kan worden weggenomen, of van een vastgestelde niet-naleving die de integriteit van de betrokken producten aantast, de kopers van de producten onverwijld schriftelijk in kennis te stellen en relevante informatie uit te wisselen met je controleorgaan,
- te aanvaarden dat bij een wijziging van controleorgaan het controledossier wordt overgedragen of, in geval van terugtrekking uit de biologische productie, dat het controledossier minstens vijf jaar wordt bewaard door het laatste controleorgaan,
- in geval van terugtrekking uit de biologische productie, **de bevoegde overheid daarvan onmiddellijk in kennis te stellen**
- indien onderaannemers worden gecontroleerd door verschillende controleorganen, te aanvaarden dat informatie wordt uitgewisseld tussen die organen.

15.3 - Controle en certificering

Het controleorgaan zal jaarlijks ten minste één keer een fysieke controle uitvoeren op het bedrijf. Daarbij is er controle van de percelen, de gebouwen, de dieren enzovoort... en de administratie en de bewijsstukken die je bijhoudt.

Dit jaarlijks verplicht bezoek kan aangevuld worden met één of meerdere steekproefcontroles, waarbij één of meerdere aspecten worden gecontroleerd.

In alle gevallen moet je het controleorgaan toegang verlenen tot alle delen van het bedrijf, de administratie en alle bewijsstukken die je hebt ingezameld. Het controleorgaan heeft ook het recht om monsters te nemen om na te gaan of er geen producten zijn gebruikt die niet toegelaten zijn in bio. Ze is daartoe zelfs verplicht als ze vermoedt dat effectief dergelijke producten gebruikt zouden zijn.

Voor de controle moet je een voorraadboekhouding en een financiële boekhouding bij te houden met daarin:

- De aangekochte producten: leverancier, aard van de producten, hoeveelheden
- Aard en hoeveelheid biologische producten die in de bedrijfsruimte zijn opgeslagen
- Aard, hoeveelheid en kopers (behalve eindconsumenten) van de biologische producten

Bij ontvangst van biologische producten moet je het biologische karakter geverifieerd hebben. Je moet aantonen dat je dit wel degelijk gedaan hebt. Uit je boekhouding moet blijken dat de aangekochte en de verkochte hoeveelheden met elkaar in evenwicht zijn.

Tevens hou je een veldboek (jaarlijks productieschema of teeltplan) bij waaruit blijkt welke productie zal plaats vinden op welke percelen. Dit moet je zelf jaarlijks voor een welbepaalde

datum meedelen aan je controleorgaan, bijvoorbeeld door middel van de verzamelaanvraag via het e-loket.

In een teeltboek verzamel je volgende informatie:

- Gebruik van meststoffen: datum, aard, hoeveelheid, welke percelen
- Gewasbeschermingsmiddelen: datum, aard, hoeveelheid en behandelingsmethode, reden
- Landbouwproductiemiddelen: datum, aard en hoeveelheid van het aangekochte product
- Oogst: datum, soort, omvang (bio of in omschakeling)

Voor de dieren hou je een veeboek bij dat permanent op het bedrijf aanwezig is voor het controleorgaan. Daarin vermeld je tenminste volgende gegevens:

- Voor dieren die het bedrijf binnen komen: herkomst en datum van aankomst, omschakelingsperiode, identificatiemerk en geneeskundig dossier
- Voor dieren die het bedrijf verlaten: leeftijd, aantal, gewicht in geval van slacht, identificatiemerk en bestemming
- De verliezen van dieren en de verantwoording van deze verliezen
- Voor diervoeders: het soort voeder, inclusief voedingssupplementen, het aandeel van de verschillende ingrediënten in het rantsoen, de periodes waarin de dieren toegang hebben tot uitlopen, de periode van transhulance als er op dit punt beperkingen zijn
- Voor ziektepreventie, de behandeling van ziekten en diergeneeskundige zorg: datum van behandeling, diagnosegegevens, dosering, aard van het behandelingsproduct, indicatie van de actieve farmacologische stoffen, behandelingsmethode en recepten van de dierenarts met de motivering daarvan en wachttijden.
-

Na het bezoek zal de controleur meteen een controleverslag opstellen. Dit moet je ondertekenen.

Als bewijs dat je wel degelijk de biologische voorschriften naleeft en hierop gecontroleerd wordt, krijg je een certificaat. Dat bevat de naam van het bedrijf, het type producten en de geldigheidsduur. Bij sommige controleorganen kan je de certificaten van de biobedrijven die bij hen onder controle staan, terug vinden op hun website.

15.4 - Jaarlijkse aangifte percelen via verzamelaanvraag ⚠

Jaarlijks dien je aangifte te doen van je percelen die je als biologisch wil laten certificeren. Vanaf 2022 moet dit via de verzamelaanvraag. Wanneer je nog niet geïdentificeerd bent als landbouwer bij het Departement Landbouw en Visserij, dien je dit alsnog te doen door een landbouwnummer aan te vragen.

15.5 – Activiteiten uitbesteden aan derden ⚠

Heb je de productie, bereiding of import van biologische producten uitbesteed aan derden, dan moet je onderaannemer een aparte kennisgeving doen om zich onder controle te stellen, **tenzij je hebt verklaard in je kennisgeving dat de verantwoordelijkheid voor de biologische productie op jou blijft rusten en je die verantwoordelijkheid niet op de onderaannemer hebt overgedragen.**

Jouw controleorgaan zal in dat geval controles uitvoeren op de uitbesteedde activiteiten om na te gaan of de biologische wetgeving nageleefd wordt. Als verantwoordelijke opdrachtgever sta jij in voor alle nodige registraties, documenten en procedures en dien jij er voor te zorgen dat je controleorgaan tijdig over de planning van de bio-activiteiten van je onderaannemer beschikt. Als er onregelmatigheden worden vastgesteld zullen de sancties op jou als verantwoordelijke opdrachtgever van toepassing zijn.

Onderaannemers die enkel transport doen, moeten niet apart gecontroleerd worden. Deze activiteiten vallen onder de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever en worden dan ook onder diens activiteit mee gecontroleerd.

15.5.1 - Mogelijke controleregelingen met slachthuis

Als je vlees wil vermarkten als bio dan moeten alle schakels in de keten bio gecertificeerd zijn. Ook het slachtproces dient gecontroleerd en gecertificeerd te zijn. Bioveehouders hebben 2 mogelijke opties om dieren te laten slachten om dan het vlees als bio te kunnen vermarkten. Ofwel laat het slachthuis zich certificeren ofwel laat je het slachten certificeren onder jouw verantwoordelijkheid bij je eigen controleorgaan. Het slachten dients sowieso steeds onder controle te staan van een bio-controleorgaan, welke optie je ook kiest.

15.5.1.1 - Biologisch gecertificeerd slachthuis

Wat zijn de specifieke regels?

- Het slachthuis laat zich zelf controleren en certificeren. Het zorgt zelf voor de gevraagde documentatie, procedures en beschrijvingen die het controleorgaan vereist voor controle.
- Administratieve opvolging voor slachthuis: melding van elke bio-slachting d.m.v. doorsturen van dierverhandelingsbons naar het controleorgaan.
- Administratieve opvolging voor boer: doorsturen van dierverhandelingsbons naar het controleorgaan.

Voordeel

Relatief eenvoudig en goedkoop. Het slachthuis is verantwoordelijk om aan te tonen dat het voldoet aan de bio-regels.

Nadeel

Er zijn slechts een beperkt aantal bio-gecertificeerde slachthuizen, dus de afstand kan hoog oplopen. Als je bedenkt dat dierenwelzijn in een gewoon of een bio gecertificeerd slachthuis identiek is, dan heb je als boer enkel nog impact op volgende zaken als het over dierenwelzijn en slachten gaat: stress beperken bij het transport en de afstand beperken van het transport.

Kostprijs

- De controlekost is ten laste van het slachthuis. Deze wordt doorgerekend aan de bio-veehouders die er laten slachten.
- Hou rekening met de transportkost die zeker met de transportheffing hoger kan oplopen

15.5.1.2 - Certificatie van slachtactiviteit onder verantwoordelijkheid van veehouder

Wat zijn de specifieke regels?

- De veehouder laat zich controleren en certificeren voor het slachtproces. De veehouder geeft deze activiteit aan bij zijn controleorgaan via het formulier “kennisgeving van activiteit” en bezorgt alle vereiste procedures, documentatie en beschrijvingen aan zijn controleorgaan. Deze activiteiten zullen dan onder zijn verantwoordelijkheid mee gecontroleerd en gecertificeerd worden.
- Administratieve opvolging door het slachthuis: melding van elke bio-slachting d.m.v. doorsturen van dierverhandelingsbons naar het controleorgaan.
- Administratieve opvolging voor veehouder:
De activiteiten in het slachthuis vallen onder jouw verantwoordelijkheid. Daarom moet je je ‘kennisgeving van activiteit’ en de ‘beschrijving van je activiteit’ bij je controleorgaan uitbreiden met de locatie van het slachthuis en de activiteiten die daar worden uitgevoerd. Je zal moeten aangeven hoe de scheiding bio/niet-bio gegarandeerd wordt. Je kan dus enkel met het slachthuis werken dat je hebt vermeld in je kennisgeving, niet met andere slachthuizen (tenzij ze gecertificeerd zijn).

Slachtplanning doorgeven: Als je op een vast tijdstip laat slachten, geef dit dan door aan je controleorgaan (bv elke maandag). Als je hier van afwijkt, verwittig dan minstens 48u op voorhand je controleorgaan (maar liever vroeger), zodat ze hun controles kunnen aanpassen.

- Contract afsluiten met je slachthuis

Het slachthuis moet op de hoogte zijn van de regels met betrekking tot biologische verwerking (het scheiden van bio en niet-bio, tracing,...) en moet deze voorschriften opvolgen. Dit moet je kunnen aantonen aan je controleorgaan, dus neem dit op in het contract met het slachthuis. In het contract moet ook vermeld staan dat jij de verantwoordelijkheid draagt voor de activiteit die daar wordt uitgevoerd en dat het controleorgaan toegang krijgt om (onaangekondigde) controles uit te voeren ter plaatse. Bespreek dit dus zeker met het slachthuis. Bij het weigeren van controle wordt jouw certificaat voor het slachten immers meteen geschorst.

Voordeel:

- kortere afstand naar lokaal slachthuis is beter voor dierenwelzijn
- lagere transportkost

Nadeel:

- hogere biocontrolekost. Als het slachthuis veel biologische dieren slacht voor verschillende veehouders is het qua kostprijs interessanter dat het slachthuis zelf een certificaat behaalt.
- de administratieve opvolging is voor jou
- in geval van inbreuken zijn de opgelegde sancties voor jou

15.5.2 - Mogelijke controleregelingen met slager

Om je vlees als biologisch te kunnen vermarkten, dient ook 'het versnijden' gecontroleerd en gecertificeerd te zijn. Ook hier zijn er een aantal mogelijkheden.

- je hebt zelf een toelating of erkenning als slager, dus je laat jezelf bio-certificeren voor deze activiteit
- je werkt samen met een gecertificeerde slager, dan laat je jezelf bio-certificeren als verkooppunt (je koopt het bio-vlees aan van de slager).

15.6 - Onregelmatigheden en sancties ⚠

Als de controleur tijdens de controle een inbreuk vaststelt, dan zal de certificeerder een sanctie toepassen. Er zijn daarbij verschillende mogelijkheden:

- Een gewone opmerking (GO) voor kleine onregelmatigheden of duidelijk onvrijwillige gebreken
- Een vraag om verbetering (Vv), waarbij de certificeerder duidelijk aangeeft over welke onregelmatigheid het gaat en welke verbetering hij binnen welke termijn verwacht. Indien je binnen de gestelde termijn geen verbetering hebt aangebracht, dan volgt onmiddellijk een verscherpte controle
- Een waarschuwing (W), waarbij wordt aangegeven welke niet-naleving is geconstateerd, welke verbetering er wordt verwacht en binnen welke termijn. Het controleorgaan voert binnen een gepaste termijn een verscherpte controle uit. Als er geen of geen toereikende corrigerende verbeteracties is geïmplementeerd, volgt een zwaardere sanctie
- Een verscherpte controle (VC) volgt automatisch na een waarschuwing. Voor een verscherpte controle moet je bijkomende controlekosten betalen
- Declassering perceel (DP): het declasseren van een bepaald perceel. Het betrokken perceel start een nieuwe omschakelingsperiode
- Declassering lot (DL): het declasseren of niet certificeren van een bepaald deel van de productie. Elke verwijzing naar de biologische productiemethode moet van de desbetreffende producten verwijderd worden
- Declassering dier (DD): de producten, afkomstig van het dier, mogen niet met verwijzing naar de biologische productiemethode verhandeld worden. Het dier in kwestie start een nieuwe omschakelingsperiode

- Schorsing product (SP): verbod om gedurende een bepaalde periode het product als bio op de markt te brengen, het niet certificeren van het product in kwestie
- Schorsing bedrijf (SB): verbod dat opgelegd is aan de exploitant voor een vastgelegde duur om bepaalde soorten producten onder verwijzing naar de biologische productiemethode op de markt te brengen, of niet-certificering van het product in kwestie. De exploitant neemt zo snel mogelijk corrigerende maatregelen om de vastgestelde niet-nalevingen op te lossen en voorzorgsmaatregelen om niet-naleving in de toekomst te voorkomen. Uiterlijk op het einde van de schorsing moeten de vastgestelde niet-nalevingen opgelost zijn. Het controleorgaan voert uiterlijk tegen het einde van die termijn een verscherpte controle. Als er geen of geen toereikende corrigerende verbeteractie is geïmplementeerd, wordt de schorsing verlengd
- Verlenging omschakeling (VO): heropstarten of verlengen van de omschakelingsperiode.

Per type inbreuk liggen de sancties wettelijk vast, maar in bepaalde gevallen kan de certificeerder daar wel van afwijken. Sancties vanaf waarschuwing en hoger, kunnen gepaard gaan met een bijkomende bestuurlijke sanctie (soort boete) door de overheid.

15.7 - Maatregelen bij vermoedelijke inbreuken en onregelmatigheden

Soms kan je een vermoeden hebben dat de voorschriften niet volledig zijn nageleefd, bijvoorbeeld wanneer gesproeid is geweest op een naburig veld en je vermoedt dat er drift is opgetreden naar je eigen biologische weide.

In dat geval moet je er alles aan doen om die producten af te zonderen en mag je ze niet met een verwijzing naar bio op de markt brengen. Je waarschuwt in dat geval ook je controleorgaan. Deze zal verbieden dat het product als bioproduct op de markt wordt gebracht voordat alle twijfel over de vermoedelijke inbreuk is weggenomen.

Je controleorgaan kan ook een vermoeden hebben dat niet alle voorschriften werden nageleefd. Bijvoorbeeld, als ze residu's van verboden stoffen aantreffen, dan kan dit wijzen op gebruik van deze stoffen. Dit zal verder worden onderzocht.

Tijdens het onderzoek ben je verplicht je volledige medewerking te verlenen. Het is mogelijk dat de afnemer van je producten zelf ook tests doet. Hij is dit niet wettelijk verplicht, maar doet dit dan op vrijwillige basis. Als zulke tests positief blijken, dan is ook hij verplicht om zijn controleorgaan te verwittigen, die dan een onderzoek zal instellen.

15.8 - Mogelijke impact van bepaalde sancties op subsidies

15.8.1 - Biohectaresteen

Wie een beroep doet op biologische hectaresteen, verbindt zich ertoe om gedurende de looptijd van de verbintenis op de desbetreffende percelen biologisch te telen.

Een declassering of schorsing van je perceel, product of bedrijf kan ertoe leiden dat je geen subsidie ontvangt voor het betreffende jaar en dat je mogelijk zelfs de ontvangen steun van voorafgaande jaren moet terugbetalen.

15.8.2 - Subsidie voor de controlekosten bio

Als er een schorsing van het bedrijf (SB) wordt uitgesproken, kan je geen subsidie krijgen voor de controlekosten voor dat jaar waarin de sanctie werd opgelegd.

15.9 - Beroepsmogelijkheden ▲

Je kan binnen de 14 dagen na verzending van de certificatiebeslissing beroep instellen bij het controleorgaan. **Het beroep schorst de beslissing van het controleorgaan om maatregelen op te leggen, behalve als het beroep is ingesteld tegen een van volgende beslissingen:**

- een beslissing tot het verbieden van het in de handel brengen van producten als biologische of omschakelingsproducten en het gebruik ervan in de biologische productie
- een beslissing tot het opleggen van de maatregelen declassering perceel, declassering lot, declassering dier, schorsing product en schorsing bedrijf
- een beslissing tot het intrekken van het certificaat van een groep exploitanten

Nadat het controleorgaan je verweermiddelen heeft onderzocht en je op jouw verzoek mondeling heeft gehoord, beslist het controleorgaan of het de gegeven maatregel intrekt, wijzigt of bevestigt.

Het controleorgaan verzendt zijn beslissing binnen een periode van zeven dagen na de dag waarop het je verweermiddelen heeft ontvangen, of, in voorkomend geval, zeven dagen na de dag waarop het je heeft gehoord.

Daarna kan je - voor sancties vanaf waarschuwing of zwaarder - in beroep gaan bij het Departement Landbouw en Visserij. Dit kan binnen een vervaltermijn van dertig dagen na de dag waarop het controleorgaan die beslissing heeft verzonden.

Het beroep schorst de beslissing van het controleorgaan tot het opleggen van maatregelen, behalve als de beroepen zijn ingesteld tegen een van volgende beslissingen:

- een beslissing tot het opleggen van de maatregelen declassering perceel, declassering lot en declassering dier
- een beslissing tot het opleggen van de maatregelen schorsing product en schorsing bedrijf voor meer dan twee weken
- een beslissing tot het intrekken van het certificaat van een groep exploitanten voor meer dan twee weken

De bevoegde entiteit kan jou en het controleorgaan of elke andere betrokkene oproepen om aanvullende inlichtingen of bewijsmateriaal bij het ingediende beroep te geven.

Je kan ook hier verzoeken om mondeling gehoord te worden door de bevoegde entiteit. Bij verhoor wordt zo snel mogelijk en uiterlijk binnen een periode van zeven dagen na het verhoor, een verslag van het verhoor opgemaakt, dat door alle aanwezige partijen wordt ondertekend.

Na onderzoek van de verweermiddelen en in voorkomend geval na jou of het controleorgaan mondeling te hebben gehoord, beslist de bevoegde entiteit over het beroep. De bevoegde entiteit verzendt haar beslissing binnen zeven dagen na het nemen van de beslissing aan jou en het controleorgaan in kwestie.

BIJLAGEN

Tabel 12: Toevoegingsmiddelen

Code of Functionele groep	Stof	Beschrijving, gebruiksvoorwaarden
1. TECHNOLOGISCHE TOEVOEGINGSMIDDELEN		
<i>a) Conserveermiddelen</i>		
E200	Sorbinezuur	
E236	Mierenzuur	
E237	Natriumformiaat	
E260	Azijnzuur	
E270	Melkzuur	
E280	Propionzuur	
E330	Citroenzuur	
<i>b) Antioxidanten</i>		
1b306(i)	Tocoferolextracten van plantaardige oliën	
1b306(ii)	Tocoferolrijke extracten van plantaardige oliën (rijk aan delta-tocoferol)	
<i>c) Emulgatoren, stabilisatoren, verdikkingsmiddelen en geleermiddelen</i>		
1c322, 1c322i	Lecithinen	Alleen wanneer afkomstig van biologische grondstoffen. Alleen voor gebruik in diervoeders voor aquacultuurdieren
<i>d) Bindmiddelen en antiklontermiddelen</i>		
E 412	Guargom	
E535	Natriumferrocyanide	Maximumgehalte: 20 mg/kg NaCl (berekend als ferrocyanideanion)
E551b	Coloïdale siliciumdioxide	
E551c	Kieselgoer (diatomeeënaarde, gezuiverd)	
1m558i	Bentoniet	
E559	Kaoliniethoudende klei, vrij van asbest	
E560	Natuurlijke mengsels van steatiet en chloriet	
E561	Vermiculiet	
E562	Sepioliet	
E566	Natroliet-fonoliet	
1g568	Clinoptiloliet van sedimentaire oorsprong	
E599	Perliet	
<i>e) Toevoegingsmiddelen voor kuilvoer</i>		
1k	Enzymen, micro-organismen	Enkel toegelaten om toereikende gisting te waarborgen
1k236	Mierenzuur	

1k237	Natriumformiaat	
1k280	Propionzuur	
1k281	Natriumpropionaat	
2. SENSORIËLE TOEVOEGINGSMIDDELEN		
ex2a	Astaxanthine	Alleen indien afkomstig van biologische bronnen, zoals schalen van biologische schaaldieren Alleen in het voederrantsoen van zalm en forel binnen de grenzen van de fysiologische behoeften van deze dieren Indien geen astaxanthine van biologische bronnen beschikbaar is, mag astaxanthine van natuurlijke bronnen (zoals astaxanthinerijke <i>Phaffia rhodozyma</i>) worden gebruikt.
ex2b	Aromatische stoffen	Alleen extracten van landbouwproducten, met inbegrip van extract van tamme kastanje (<i>Castanea sativa</i> Mill.)
3. NUTRITIONELE TOEVOEGINGSMIDDELEN		
<i>a) Vitaminen, provitaminen en in chemische termen gedefinieerde stoffen met een soortgelijke werking</i>		
ex3a	Vitaminen en provitaminen	Afgeleid van landbouwproducten Indien niet beschikbaar van landbouwproducten: – synthetisch afgeleide vitaminen mogen voor niet-herkauwers en aquacultuurdieren slechts worden gebruikt indien zij identiek zijn aan van landbouwproducten afgeleide vitaminen; – synthetisch afgeleide vitaminen A, D en E mogen voor herkauwers slechts worden gebruikt indien zij identiek zijn aan van landbouwproducten afgeleide vitaminen; ze moeten zijn goedgekeurd door de lidstaten op basis van een beoordeling van de capaciteit van biologisch gehouden herkauwers om de nodige hoeveelheid van deze vitaminen uit hun voederrantsoen te halen.
3a920	Watervrije betaïne	Alleen voor niet-herkauwers Afkomstig van biologische productie; indien niet beschikbaar, van natuurlijke oorsprong
<i>b) Verbindingen van sporenelementen</i>		
3b101	IJzer(II)carbonaat (sideriet)	
3b103	IJzer(II)sulfaat-monohydraat	
3b104	IJzer(II)sulfaat-heptahydraat	
3b201	Kaliumjodide	
3b202	Calciumjodaat, watervrij	
3b203	Gecoate korrels watervrij calciumjodaat	
3b301	Kobalt(II)acetaat-tetrahydraat	
3b302	Kobalt(II)carbonaat	
3b303	Kobalt(II)carbonaathydroxide (2:3)-monohydraat	
3b304	Gecoate korrels kobalt(II)carbonaat	
3b305	Kobalt(II)sulfaat-heptahydraat	
3b402	Koper(II)carbonaatdihydroxide-monohydraat	
3b404	Koper(II)oxide	
3b405	Koper(II)sulfaat-pentahydraat	
3b409	Dikoperchloridetrihydroxide	

3b502	Mangaan(II)oxide	
3b503	Mangaansulfaat, monohydraat	
3b603	Zinkoxide	
3b604	Zinksulfaat-heptahydraat	
3b605	Zinksulfaat-monohydraat	
3b609	Zinkchloridehydroxide-monohydraat	
3b701	Natriummolybdaatdihydraat	
3b801	Natriumseleniet	
3b802	Gecoate korrels natriumseleniet	
3b803	Natriumselenaat	
3b810	Geïnactiveerde geseleniseerde gist, <i>Saccharomyces cerevisiae</i> CNCM I-3060	
3b811	Geïnactiveerde geseleniseerde gist, <i>Saccharomyces cerevisiae</i> NCYC R397	
3b812	Geïnactiveerde geseleniseerde gist, <i>Saccharomyces cerevisiae</i> CNCM I-3399	
3b813	Geïnactiveerde geseleniseerde gist, <i>Saccharomyces cerevisiae</i> NCYC R646	
3b817	Geïnactiveerde geseleniseerde gist, <i>Saccharomyces cerevisiae</i> NCYC R645	
c) aminozuren, de zouten en de analogen daarvan		
3c3.5.1 en 3c352	L-histidinemonohydrochloride-monohydraat	Via fermentatie verkregen Mag in het voederrantsoen voor zalmachtigen worden gebruikt wanneer in de in deel II, punt 3.1.3.3., van bijlage II bij Verordening (EU) 2018/848 vermelde voederbronnen onvoldoende histidine aanwezig is om aan de voedingsbehoeften van de vis te voldoen
4. ZOÛTECHNISCHE TOEVOEGINGSMIDDELEN		
4a, 4b, 4c en 4d	Enzymen en micro-organismen	

Tabel 13: Minerale voedermiddelen

Nummer in de catalogus van voedermiddelen	Naam	Specifieke voorwaarden en beperkingen
11.1.1	Calciumcarbonaat	
11.1.2	Kalkhoudende zeeschelpen	
11.1.4	Maerl (kalkwier)	
11.1.5	Lithothamne	
11.1.13	Calciumgluconaat	
11.2.1	Magnesiumoxide	
11.2.4	Watervrij magnesiumsulfaat	
11.2.6	Magnesiumchloride	
11.2.7	Magnesiumcarbonaat	
11.3.1	Dicalciumfosfaat	
11.3.3	Monocalciumfosfaat	
11.3.5	Calciummagnesiumfosfaat	
11.3.8	Magnesiumfosfaat	
11.3.10	Mononatriumfosfaat	
11.3.16	Calciumnatriumfosfaat	
11.3.17	Monoammoniumfosfaat (ammoniumdiwaterstoforthofosfaat)	Alleen voor aquacultuur
11.4.1	Natriumchloride	
11.4.2	Natriumbicarbonaat	
11.4.4	Natriumcarbonaat	
11.4.6	Natriumsulfaat	
11.5.1	Kaliumchloride	

Tabel 14: Andere voedermiddelen

Nummer in de catalogus van voedermiddelen	Naam	Specifieke voorwaarden en beperkingen
10	Meel, olie en ander voedermateriaal afkomstig van vissen of andere waterdieren	Mits afkomstig van visserijen die als duurzaam zijn gecertificeerd in het kader van een regeling die de bevoegde autoriteit overeenkomstig de beginselen van Verordening (EU) nr. 1380/2013 heeft erkend Mits zonder chemisch gesynthetiseerde oplosmiddelen geproduceerd of bereid Gebruik enkel toegestaan in diervoeders voor niet-herbivoren Gebruik van eiwithydrolysaat van vis is enkel toegestaan in diervoeders voor jonge niet-herbivoren
10	Meel, olie en ander voedermateriaal, afkomstig van vissen, weekdieren of schaaldieren	Voor carnivore aquacultuurdieren Afkomstig van visserijen die als duurzaam zijn gecertificeerd in het kader van een regeling die de bevoegde autoriteit overeenkomstig de beginselen van Verordening (EU) nr. 1380/2013 heeft erkend, overeenkomstig bijlage II, deel III, punt 3.1.3.1, c), van Verordening (EU) 2018/848 Afkomstig van snijresten van vissen, schaaldieren of weekdieren die reeds voor menselijke consumptie zijn gevangen; overeenkomstig bijlage II, deel III, punt 3.1.3.3., c), van Verordening (EU) 2018/848 of afkomstig van volledige vissen, schaaldieren of weekdieren die zijn gevangen en niet voor menselijke consumptie worden gebruikt, overeenkomstig bijlage II, deel III, punt 3.1.3.3., d), van Verordening (EU) 2018/848
10	Vismeel en visolie	In de opkweekfase voor vis in binnenwateren, peneïdegarnalen, zoetwatergarnalen en tropische zoetwatervis Afkomstig van visserijen die als duurzaam zijn gecertificeerd in het kader van een regeling die de bevoegde autoriteit overeenkomstig de beginselen van Verordening (EU) nr. 1380/2013 heeft erkend, overeenkomstig bijlage II, deel III, punt 3.1.3.1, c), van Verordening (EU) 2018/848 Enkel bij gebrek aan voldoende natuurlijk voeder in vijvers en meren mag het voederrantsoen van peneïdegarnalen en zoetwatergarnalen (<i>Macrobrachium</i> spp.) maximaal uit 25 % vismeel en 10 % visolie bestaan en mag het voederrantsoen van pangasius (<i>Pangasius</i> spp.) maximaal uit 10 % vismeel of visolie bestaan, overeenkomstig bijlage II, deel III, punt 3.1.3.4, c), i) en ii) van Verordening (EU) 2018/848.
ex 12.1.5	Gist	Afkomstig van <i>Saccharomyces cerevisiae</i> of <i>Saccharomyces carlsbergensis</i> , geïnactiveerd zodat er geen levende micro-organismen meer aanwezig zijn Indien niet beschikbaar van biologische oorsprong
ex 12.1.12	Gistproducten	Fermentatieproduct afkomstig van <i>Saccharomyces cerevisiae</i> of <i>Saccharomyces carlsbergensis</i> , geïnactiveerd zodat er geen levende micro-organismen meer aanwezig zijn, en gistdeeltjes bevattend Indien niet beschikbaar van biologische oorsprong
	Cholesterol	Product verkregen uit wolvet (lanoline) door verzeping, scheiding en kristallisatie, uit schaal- en schelpdieren of uit andere bronnen Om te voldoen aan de kwantitatieve voedingsbehoeften van peneïdegarnalen en zoetwatergarnalen (<i>Macrobrachium</i> spp.) in de opkweekfase en in eerdere levensstadia in kweek- en

		broedkamers Indien niet beschikbaar van biologische oorsprong
	Kruiden	Overeenkomstig artikel 24, lid 3, punt e), iv), van Verordening (EU) 2018/848, en met name: – Indien niet beschikbaar in biologische vorm – Zonder chemische oplosmiddelen geproduceerd of bereid – Maximaal 1 % van het voederrantsoen
	Melasse	Overeenkomstig artikel 24, lid 3, punt e), iv), van Verordening (EU) 2018/848, en met name: – Indien niet beschikbaar in biologische vorm – Zonder chemische oplosmiddelen geproduceerd of bereid – Maximaal 1 % van het voederrantsoen
	Fytoplankton en zoöplankton	Alleen bij de larvenweek van biologische juvenielen
	Specifieke eiwitsamenstellingen	Overeenkomstig punt 1.9.3.1, c), en 1.9.4.2, c), van Verordening (EU) 2018/848, en met name – Tot en met 31 december 2026, – Indien niet beschikbaar in biologische vorm; – Zonder chemische oplosmiddelen geproduceerd of bereid – Voor het voeren van biggen tot 35 kg of van jong pluimvee – Maximaal 5 % van de droge stof van diervoeders van agrarische oorsprong per periode van twaalf maanden
	Specerijen	Overeenkomstig artikel 24, lid 3, punt e), iv), van Verordening (EU) 2018/848, en met name: – Indien niet beschikbaar in biologische vorm – Zonder chemische oplosmiddelen geproduceerd of bereid – Maximaal 1 % van het voederrantsoen

Schema gefaseerde omschakeling: melk

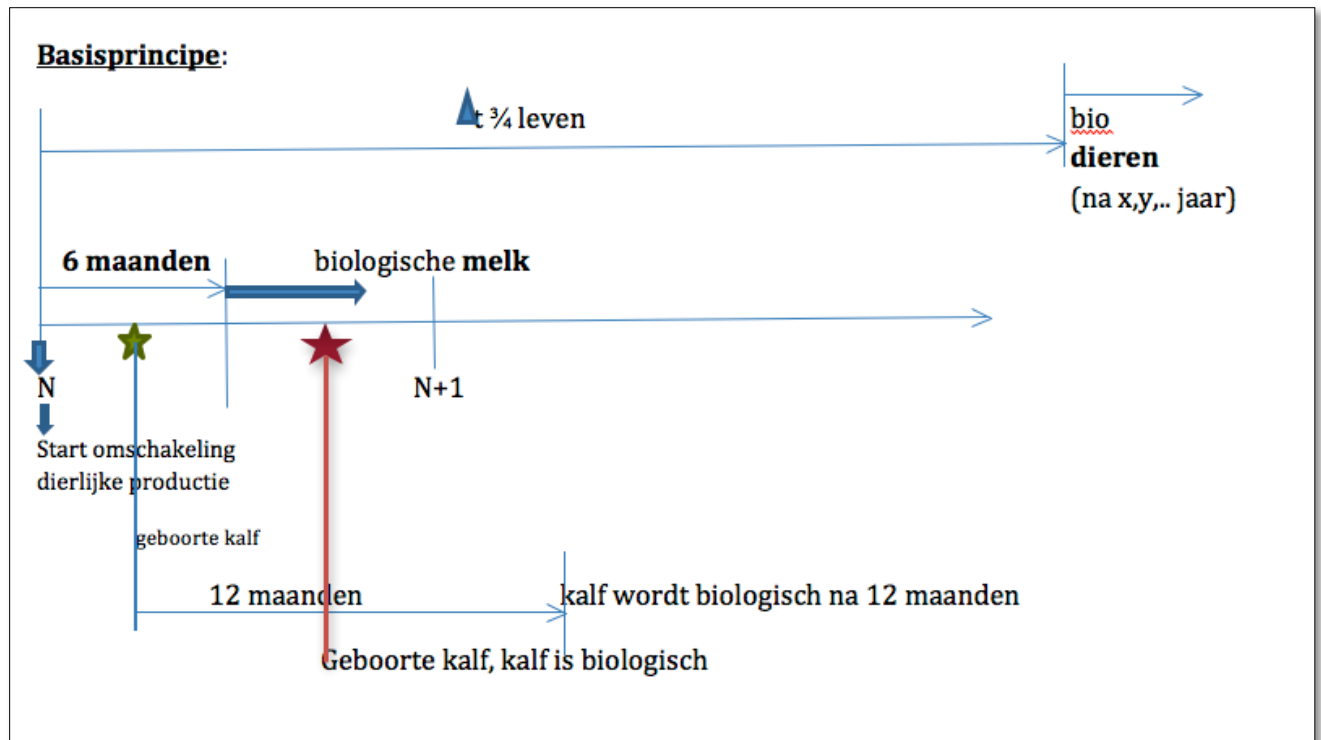
Voorbeeld startmoment omschakeling dierlijke productie 1 mei jaar N+1
(de dierlijke productie kan starten vanaf 1 april jaar N+1 of later)

1 april Jaar N	Mei	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maart	April Jaar N+1	Mei Jaar N+1	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maart	April	Mei	Juni
Plantaardige productie in omschakeling (2 jaar)																							Biologische plantaardige productie			
C1 voeder (eerste jaar in omschakeling)												omschakelingsvoeder: C2 voeder (oogst uit tweede jaar in omschakeling)											Productie eigen biologisch voeder			
													Omschakelingsperiode met oog op melkproductie (6m)						Biologische melk							
Voeding gangbaar melkvee Gangbaar voeder + eigen C1													<p>Voeder:</p> <ul style="list-style-type: none"> -maximaal 100% omschakelingsvoeder (C2= oogst uit tweede omschakelingsjaar) van het eigen bedrijf (maximaal 25% indien niet afkomstig van het eigen bedrijf) -maximaal 20%: begrazing of oogst van blijvend grasland, van blijvende voedergewassen of van eiwithoudende gewassen die tijdens het eerste omschakelingsjaar (van de plantaardige productie) zijn ingezaaid en op voorwaarde dat deze percelen van het eigen bedrijf zijn en tijdens de laatste vijf jaar geen deel hebben uitgemaakt van een biologische productie-eenheid van dat bedrijf; -biologisch voeder 													

Voorbeeld startmoment omschakeling dierlijke productie 1 augustus jaar N+1

1 Aug Jaar N	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug (Jaar N+1)	Sep (Jaar N+1)	Okt	Nov	Dec	Jan (jaar N+2)	Feb	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt
Plantaardige productie in omschakeling (2 jaar)																							Biologische plantaardige productie			
C1 voeder (eerste jaar in omschakeling)												omschakelingsvoeder: C2 voeder (oogst uit tweede jaar in omschakeling)										Productie eigen biologisch voeder				
												Omschakelingsperiode met oog op melkproductie (6m)						Biologische melk								
Voeding gangbaar melkvee Gangbaar voeder + eigen C1												<p>Voeder:</p> <ul style="list-style-type: none"> -maximaal 100% omschakelingsvoeder (C2= oogst uit tweede omschakelingsjaar) van het eigen bedrijf (maximaal 25% indien niet afkomstig van het eigen bedrijf -maximaal 20%: begrazing of oogst van blijvend grasland, van blijvende voedergewassen of van eiwithoudende gewassen die tijdens het eerste omschakelingsjaar (van de plantaardige productie) zijn ingezaaid en op voorwaarde dat deze percelen van het eigen bedrijf zijn en tijdens de laatste vijf jaar geen deel hebben uitgemaakt van een biologische productie-eenheid van dat bedrijf; -biologisch voeder 														

Schema gefaseerde omschakeling: melk en dieren

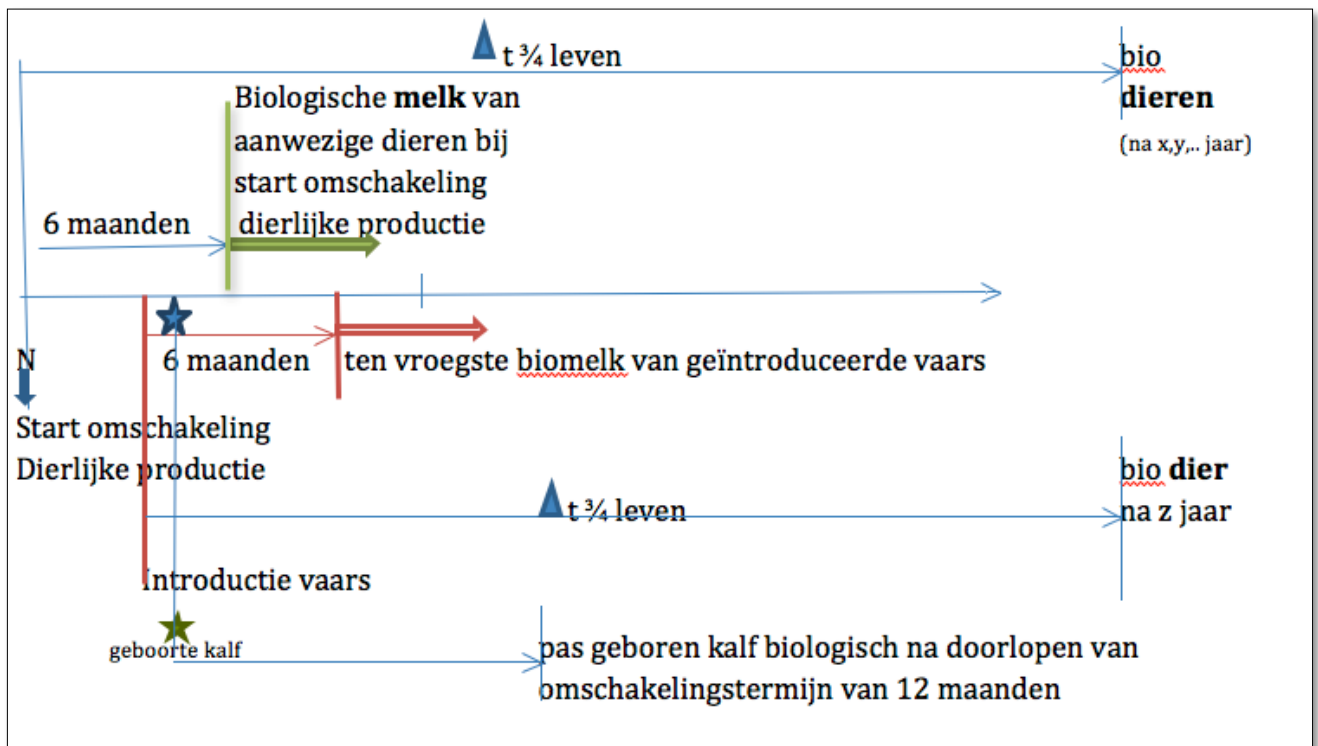
De melk (van de dieren die bij de start van de omschakeling van de dierlijke productie aanwezig waren) is biologisch na het doorlopen van een omschakelingstermijn van 6 maanden.

De dieren die al bij de start van de omschakeling van de dierlijke productie aanwezig zijn op het bedrijf, zullen pas biologisch zijn nadat ze driekwart van het leven de biologische productiemethode doorlopen hebben (en minimum 12 maanden). Dat zal voor ieder dier dus verschillend zijn.

Het is belangrijk dat je de geboorte- en introductiedata van de dieren correct en consequent registreert.

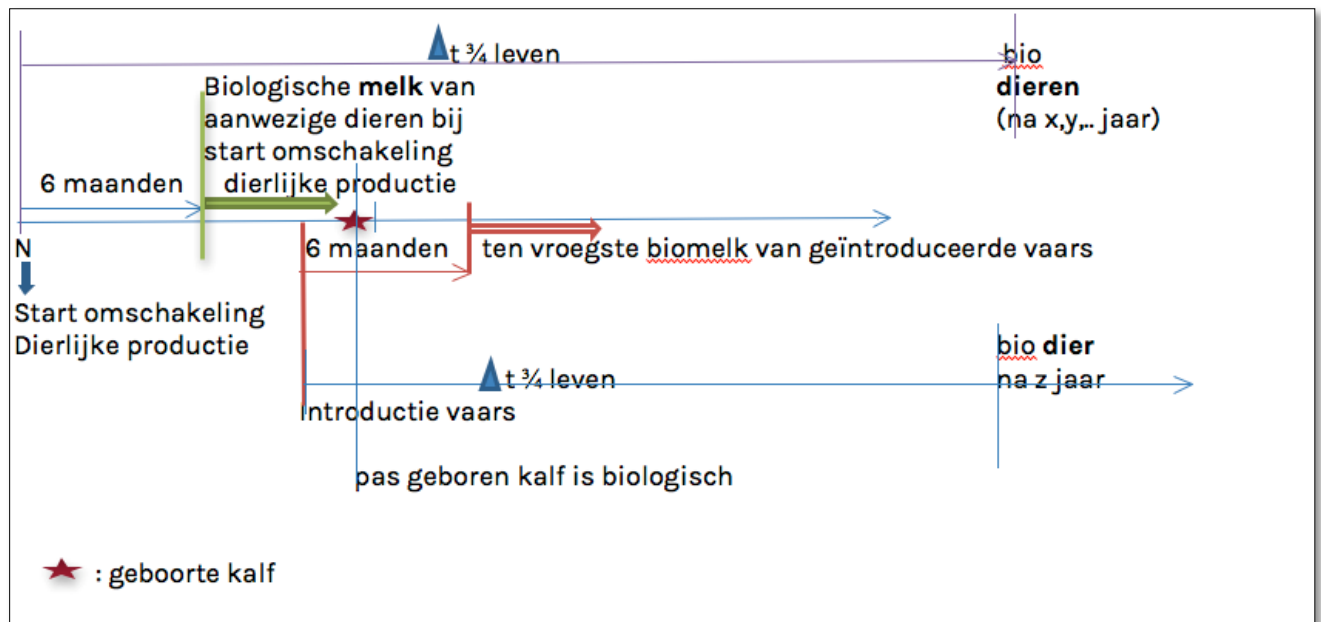
Case: introductie tijdens de omschakelingsperiode van een vaars die nog niet geworpen heeft en die gedekt is. De gedekte vaars kalft kort na de introductie en nog tijdens de omschakelingsperiode.

De melk van de geïntroduceerde vaars zal pas ten vroegste biologisch zijn na 6 maanden - te rekenen vanaf de introductie van de vaars - en zal gescheiden gehouden moeten worden. Het kalf dat nog tijdens de omschakelingsperiode geboren wordt, wordt biologisch na 12 maanden. De vaars wordt biologisch, nadat ze driekwart van haar leven op het biobedrijf heeft doorgebracht. Ieder dier zal een eigen omschakelingstermijn doorlopen, waarna het dier

biologisch wordt.

Case: introductie na de omschakelingsperiode van een vaars die nog niet geworpen heeft en die gedekt is. De gedekte vaars kalft kort na de introductie.

De melk van de geïntroduceerde vaars zal pas ten vroegste biologisch zijn na 6 maanden te rekenen vanaf de introductie van de vaars en zal gescheiden moeten gehouden worden. Het kalf dat na de omschakelingsperiode geboren wordt, is biologisch. De vaars wordt biologisch nadat ze driekwart van haar leven op het biobedrijf heeft doorgebracht. Ieder dier zal z'n eigen omschakelingstermijn doorlopen. Dat kan van dier tot dier verschillend zijn.